תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר נזיקין

רש"ש על עבודה זרה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על עבודה זרה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה. 7
דף ה: 7
דף ו. 8
דף ו: 8
דף ז. 9
דף ז: 9
דף ח. 9
דף ח: 9
דף ט. 9
דף ט: 10
דף י: 10
דף יא. 10
דף יא: 10
דף יב. 10
דף יב: 11
דף יג. 11
דף יג: 11
דף יד. 12
דף יד: 12
דף טו. 12
דף טו: 13
דף טז. 13
דף טז: 14
דף יז. 14
דף יז: 14
דף יח. 14
דף יח: 14
דף יט. 15
דף יט: 15
דף כ. 15
דף כ: 16
דף כא. 16
דף כא: 17
דף כב. 17
דף כב: 18
דף כג. 18
דף כג: 18
דף כד. 19
דף כד: 19
דף כה. 20
דף כה: 20
דף כו. 20
דף כז. 21
דף כז: 21
דף כח: 21
דף כט. 22
דף כט: 22
דף ל. 23
דף ל: 23
דף לא. 23
דף לב. 24
דף לב: 24
דף לג. 25
דף לג: 25
דף לד. 26
דף לד: 26

דף לה. 27
דף לה: 27
דף לו. 27
דף לו: 27
דף לז. 28
דף לז: 28
דף לח. 29
דף לח: 29
דף לט. 30
דף לט: 30
דף מ. 31
דף מ: 31
דף מא. 32
דף מא: 32
דף מב. 33
דף מב: 33
דף מג. 33
דף מג: 34
דף מד. 34
דף מד: 34
דף מה. 35
דף מה: 35
דף מו. 35
דף מו: 35
דף מז. 35
דף מז: 37
דף מח. 38
דף מח: 38
דף מט. 38
דף מט: 38
דף נ. 39
דף נ: 39
דף נא. 39
דף נא: 40
דף נב. 40
דף נב: 40
דף נג. 41
דף נג: 41
דף נד. 41
דף נד: 42
דף נה. 42
דף נה: 43
דף נו. 43
דף נו: 44
דף נז. 44
דף נז: 45
דף נח. 45
דף נח: 46
דף נט. 47
דף נט: 47
דף ס. 47
דף ס: 48
דף סא. 48
דף סב. 48
דף סב: 49
דף סג. 49
דף סג: 50
דף סד. 50
דף סד: 50
דף סה. 51
דף סה: 51
דף סו. 51
דף סו: 52
דף סז. 53

דף סז: 53
דף סח. 54
דף סח: 54
דף סט. 54
דף סט: 55
דף ע. 55
דף ע: 55
דף עא. 55
דף עא: 56
דף עב. 57
דף עב: 57
דף עג. 58
דף עג: 58
דף עד. 58
דף עד: 59
דף עה. 59
דף עה: 59
דף עו. 60
דף עו: 60

דף ב.

תד"ה לפני אידיהן ג"י. מנינא בסוף כי הכא כו'. אין זה ממש בסוף כי לפני אידיהן הוא הגבלת זמן המנין והוא חלק ממנו ושוה להא דבז"ד בודקין אה"ז ולבג"ד שוו גיטי נשים דהמנין קודם להענין רק הוא נגד להא דז"י קודם יוה"כ. ועי' לשונם בריש קדושין:
גמרא הא בישראל כתיב דאריב"ל כו'. כצ"ל:
שם ואומר למי שעסק בה. בע"י הגי' כל מי שעסק כו':

דף ב:

גמרא (בסוף העמוד) איתגורי איתגור כו'. כתב הרש"א בח"א אבל ליכא למיפרך דמאי בעי לדיינים כיון דהתירן כו'. הן כאן לא מצינו דבא לדיינים רק דלא בעי ליתן להם שכר. גם נראה דאשתמיטתיה פרש"י לקמן (ו) ד"ה ולפני עור "ונהי דהתירן כו' עתידין ליתן אה"ד כו'" [וי"ל דרש"י לא כתב כן אלא לפי מאי דמסיק מר בריה דרבינא לומר כו'. אבל לקס"ד דמקשה איתגורי איתגר משמע ודאי דאין נענשין ג"כ] :

דף ג.

תד"ה כהנים. ואתה בן אדם ולא אל כו'. מלת בן ט"ס כי איננו במקרא ולהרש"א בח"א הטעתו הגי' המשובשת ע"ש:
תד"ה יבוא. וכן הגיורת כו' שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו. כצ"ל:
תד"ה היום. תימה כו'. לע"ד אין כאן תימה כי מה זה רומיא מדרש על פשט. הא דהכא דרשא היא מדסמיך היום ללעשותם. ופשטיה קאי על מצוך כי התם. ולשון מאי דכתיב מצינו רבות על אסמכתות רחוקות ומהן בגיטין (ז) מ"ד קינה ודימונה כו' ע"ש:

דף ג:

גמרא כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג אומרים להם ע"מ באתם אומרים להם כו'. כצ"ל:
תד"ה שניות. דמסקינן בסמוך ראשונות כו'. כצ"ל:

דף ד.

גמרא לא שורש בעה"ז כו'. סנהדרין (קי ב):
שם רחבפ"א חמה אין לי שכבר כו'. גי' רש"י ר' אחא ב"ר חנינא וכ"ה בע"י וע"ש ברי"ף:

דף ד:

גמרא עמי זכר נא כו' עד הגלגל כו'. כצ"ל:
שם ואריב"ל כ"מ כו' באות ומעידות כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה בתלת שעי קמייתא. בשעת חרון. המ"א בסי' תקצ"א סק"ט הבין כוונתו דעל שעת זעמו קאמר ולכן העלה דבשעה א' וב' שרי דהא כ' התוס' דזעמו הוא בשעה ג'. אבל הש"א בתשובה ה' כתב דרש"י יכוון על חרון דמחמת הדין כדאמרי' לעיל (ב ב) מקמי דליפוש חרון אף. אך מה שהבין שם דעת התוס' בדברי רב יוסף שעל שעה ג' דוקא קאמר. ל"ד במחכ"ת דפשוט דציונם הוא על הא דאביי המוקדם. והראיה דבתר הכי ציינו על ש"מ הקדום ג"כ לדרב יוסף. וכבר נדפס זה בשמי בק"א שם:
רש"י ד"ה מוספי כה"ש. מתוך שהוא מתפלל מלכיות כו'. עי' מהרש"א. והמ"א שם פי' דקושיית דצפרא נמי הכוונה על דכל ימות השנה ע"ש. ואם נייחס דעת המאור בסוף ר"ה דמשורש הלכה כל התפלות דראש השנה בין דערבית בין דשחרית כו' תשע הן לרש"י ז"ל א"ש כפשטיה:

דף ה.

גמרא ואם חטאו ציבור אומרים לו כלך כו'. הגרי"פ הגיה להו. לכו. ול"נ דא"צ כי ציבור הוא שם לקבוץ פרטים בל"י כמו עם וכן מצינו בפסחים (ט ב) תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ וכן בכל הסוגיא שם:
שם אבל יחיד (דלא אלימא זכותיה) אימא לא. הנך ג"ת אשר סבבתים ליתנייהו בע"י:
רש"י ד"ה דתן ואבירם. והכא במבקשי נפשו כתיב כו'. כצ"ל:
תד"ה אלא. וי"מ דמשמע ליה כו'. כצ"ל:

דף ה:

גמרא דשכיחי מומין דפסלי כו'. מנחות (קא) בכורות (נג ב):
רש"י ד"ה עי"ט האחרון ש"ח מפני כו'. דתנן מי שלא חג כו'. קשה דהא הרמב"ם כ' בפ"ה מהל' חגיגה ה"ה דמצוה להקריב בראשון כו' וכל המאחר ה"ז מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד כו' ועמש"כ במגילה (ה). ומעצרת די"ל נמי תשלומין כ"ז ל"ק על פרש"י די"ל דכיון דהם ימי מלאכה אין דרך לשהות בהם בירושלים וכולן מקריבין בראשון. ופסח נמי הואיל דקונה לצורך פסחו קודם יו"ט קונה ג"כ לצורך עולת ראייתו ושלמי חגיגתו. אבל קשה דבחג נמי צריך לקנות קודם יו"ט לשלמי שמחה דנוהגת כל ז' וי"ל:

גמרא האי מבעי' ליה למעוטי טרפה כו'. עד סוף הסוגיא. אנכי מסתפק אי מיעוטא דטרפה למסקנא הוא לפסול קרבן או לקיום העולם ולצוותא. ובדברי התוס' ומפרשיהם יש פנים לכאן ולכאן וליכא למישמע מינייהו. ונ"ל דלמ"ד טרפה אינה יולדת דמימעיט טרפה מן לחיות זרע ע"כ אתך אתא למעוטי טרפה אף לקרבן ויתורץ קושיית התוס' ד"ה והשתא. ולמ"ד טרפה יולדת דל"ל אלא חד מיעוט דאתך אמרי' דלא אתא רק לפסול לקה"ע ולצוותא וכמש"כ התד"ה מנין לענין זקן וסריס. וא"ת איך ילפינן לדידיה מן מכל החי מחוסר אבר דלמא אתא למעוטי טרפה לקרבן דמסתבר יותר כמש"כ התד"ה אלא. עי' לשון התוס' בזבחים (קטז) ד"ה אבל ויתיישב לך. אולם עדיין קשה מאי פריך והשתא דנפ"ל מאתך לחיות זרע ל"ל. הא אצטריך תרי מיעוטי לטרפה כדאמרן. וי"ל ואכמ"ל:

דף ו.

גמרא יום א' לדרי"ש לעולם אסור. נ"ל דצ"ל אוסר:
רש"י ד"ה ולפני עור. ואהני קא עבר כו' ובחילול שבת כו'. הגרי"ף הגיה ואהכי ובגליון נדפס עוד הגהה. ועי' מהרש"א באור דבריו כפי הגי' שלפנינו:

דף ו:

גמרא אמר אביי גזירה לשאול מהן אטו להשאילן. מכאן ראיה להט"א שהבאתי בריש חגיגה ודלא כהנ"י שהבאתי שם. ובנדרים (מג) יש גירסאות חלוקות במפרשים שם:
תד"ה ת"כ דר"ל. ועוד דלקמן כו' דחכמים דמתניתין א"ל נו"נ אסור כו'. עי' מהר"ם שנדחק. ול"נ דכוונתם דיש לפסוק כחכמים נגד הת"ק וכמש"כ הרא"ש בפ"ז דב"מ סימן י"א וי"ב ועמ"א סי' קפ"ח סק"ה וכן הרע"ב בפ"ו דנדרים מ"ח פסק כחכמים נגד הת"ק [וכן בפ"י דנדה מ"ו ולא כן פסק שם פ"ב מ"ו] . אבל בב"מ (עב ב) פוסק הרמב"ם כת"ק נגד חכמים לענין פסיקה על הזבל וגם הרא"ש דפליג עליה שם לפסוק כחכמים הוא מטעמים אחרים שכ' שם. ועל מש"כ הרא"ש שם בפ"ז הטעם משום דלשון חכמים כולל רבים. ק"ל מחולין (פ"ה) ראה רבי דבריו של ר"מ באוא"ב ושנאו בלשון חכמים ודר"ש בכה"ד ושנאו בלשון חכמים ובביצה (כז) מדקתני במתניתין ר"ש כו' וקתני לה בברייתא בלשון חכמים. ולקמן (ז ב) מאן חכמים נחום המדי הוא וכיוצא בזה הרבה וציינם הגרי"פ בעירובין (פג):

דף ז.

תד"ה פשיטא. ואפילו במחלוקת ואח"כ סתם נמי כו' ופסיק כו' הלכה כר' יוסי. עי' מה שתמהתי ע"ד ביבמות (מב ב):

תד"ה בשל תורה. רש"י היה פוסק כו'. כ"ה להדיא ברש"י חולין (נ):

תד"ה וכולן. ובמסכת דמאי מיתניא בהדי ההיא דעם הארץ כו'. כצ"ל והוא בתוספתא דפ"ב דדמאי והמציין טעה:

דף ז:

גמרא יום א' לדרי"ש לעולם אסור. עמש"כ לעיל (ו):

שם כל מילתא דאמר א"ל נשתקע הדבר כו'. גם בפ"ה דנזיר מ"ד איתא וזו טעות טעה נחום המדי כו':

דף ח.

רש"י ד"ה אלא לאו למעוטי. דל"א מאי דזבני כו'. כצ"ל:

דף ח:

תד"ה מכי. דבכה"ת לא מצינו כו'. הלשון תמוה קצת דהרי בשבת (קלט ב) איתא ואחד שכר שעורים. אלא דר"ל דלא היו רגילין לעשותה כדמשמע בר"פ ואלו עוברין וכדכתב הרב"י ביו"ד ר"ס קי"ד על המרדכי בהיתר שכר שלנו:

תד"ה קרטסים. עי' כה"ד. ונ"ל דלפ"ז א"ש מה שהברייתא הראשונה לא תנאה נמי יום שתפסה בו. מפני שקרטסים כולל ב' תפיסות:

תד"ה מלמד. וא"ת והא ירושלים כו' דכתיב במקום אשר כו'. כצ"ל דברים (יב יח):

דף ט.

רש"י סד"ה לחומריה. ודרך קצרה נקט למילתיה. גם הוא ז"ל נקט כאן דרך קצרה ובסה"ד הסמוך הוסיף דברים ועוד דבעי כו'. והא דל"ק משום סימנא דעשרים שנה כמש"כ לקמן בסה"ע. משום דעל פ' היה ג"כ משכח סימנא ומשה בן שמונים שנה:

רש"י ד"ה ה"ג דכי מעיינת. הרי תק"ב שנה לנח כשנולד שם כדכתיב שם בן ק' כו'. כצ"ל. ודע דע"כ שנת המבול אינה עולה מן המנין כדאיתא בב"ר פ' ל"ב סי' ו' ובירושלמי ריש ר"ה. דאלת"כ הרי שם היה אז בן ק"א שנה. או דיהיה פי' שנתים אחר המבול אחר

התחלתו. או כשהולידו היה בן תק"ב שלימות והמבול התחיל בראשית שש מאות וכ"מ בב"ר פכ"ו "דאפי' יפת שהוא הגדול לכשיבא המבול אינו בן ק'" ודו"ק:
רש"י ד"ה דכמה בצירן. לך השתא מאלפים דתורה כו'. כ"ה בע"י:
גמרא כמה בצרן כו' תמ"ח שנין כי מעיינת כו'. כצ"ל. ומלת הויא למחוק וכן בע"י ליתא:

דף ט:

רש"י ד"ה האי מאן דל"י בכמה שני בשבוע. כצ"ל:
רש"י ד"ה נטפי חדא שתא. כצ"ל בלא ו':

דף י:

רש"י ד"ה והיתה לאהרן. וכהן גדול נוטל מחצה כו'. כצ"ל:

דף יא.

גמרא ומעשה שמת ר"ג הזקן כו'. ברי"ף ורא"ש ליתא מלת הזקן. וכ"נ כי אונקלוס היה תלמיד ר"א ור' יהושע (מגילה ג) שהיו בימי ר"ג דיבנה בן בנו של ר"ג הזקן. ודלא כב"ח שהגיה בהרא"ש הזקן. וכן בסה"ד העתיק הזקן ולא העיר:
רש"י ד"ה עוקרין. הגידין לבד כו'. מלת לבד נראה דשייך לסה"ד הקודם:
תד"ה שלא. ולהרחיב במ"ע. כצ"ל בו':

דף יא:

תד"ה מתקל. וא"ת כו' תרין אסתרי כו' פלגא דזוזא כו'. אזלי לשיטתייהו בסוכה (כב ב) ד"ה כזוזא ע"ש. אבל להרא"ש שם אין כאן קושיא כלל ע"ש ועי' מה שכתבתי בבבא קמא (צ' ב) בס"ד:

דף יב.

גמרא ת"ר כו' ולא מתוכה לעיר אחרת. נראה דר"ל דאפי' ליכנס לתוכה כדי ללכת דרך עליה לעיר אחרת ולא יתמהמה בתוכה ג"כ אסור:
רש"י ד"ה הכא נמי (הא'). ונקרבים היום לע"ז כו'. נראה דצ"ל היו תחת היום עי' בתוספות ור"ן:
רש"י ד"ה רבא אמר. דמיסתפי כו'. הב"ח הגיה ומיסתפי. ור"ל דזה הוא טעם אחר:
תד"ה דכוותה. וקשה דלקמן פ"ב כו' ומייתי ראיה ממתניתא כו'. כצ"ל:

דף יב:

תד"ה ד"ה פרצופות. מ"מ כיון דאיכא נמי כו'. נ"ל ראיה לזה מיבמות (פב) כל בדאורייתא ל"ש איסור לאו ול"ש איסור כרת. עו"ש (קי"ט) מה לי איסור כרת מ"ל איסור לאו:

תד"ה ד"ה הבולע. ואע"ג כו' מ"מ מחללין כו' כיון שיש בה סכנה כו'. עמש"כ בס"ד ביומא (פד ב):

דף יג.

רש"י ד"ה מהנה לא כ"ש. א"נ הוא יהיב ליה לבעל החנות מכס מסחורתו כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י סד"ה ואין מחרימין. דמתהני מהקדש ומעיל. כצ"ל:

תד"ה לא היו מחרימין. שיכול ליתנו לכהנים מיד. ר"ל משום דכ"ז שהן בבית בעלים ה"ה כהקדש לכ"ד (ערכין כט). אך מה שהביאו מהא דאמר עולא כו'. ל"י כוונתם דלפמש"כ לקמן בדבור הסמוך לית משם ראיה כלל:

דף יג:

תד"ה נועל. אבל בכור כו' אין לקונסו כו' ואע"פ שהוא יכול כו' אם לא עשה אין לקונסו כו'. לכאורה בפשוט הל"ל דבכור הוא לכהן ואם הבעה"ב עשה שלא כהוגן שלא הטיל בו מום קודם כו' יוקנס הכהן. ואולי כוונתם על בכור שנולד אצל כהן גופי'. והנו"ב בחלק יו"ד סי' פ"א מוקי דבריהם בספק בכור דנאכל לבעלים (מפני טעם אחר) אך בין לדידי ובין לדידיה יקשה קצת לשון התוס' "רק שיתננו לכהן" ולדידיה י"ל קצת כגון שנולד הספק בשעת לידה כגווני דבפ"ב דבכורות ממ"ו עד סה"פ:

גמרא בע"מ נהי דל"ח לגופיה לדמי חזי לאפוקי כו'. ועפרש"י. ק"ל דהא פלוגתייהו הוא בבכור והוא אין לו פדיון וא"כ ל"ח גם לדמי. ותמורתו ג"כ אינה קריבה כדאיתא בתמורה (כא) ויותר הל"ל כלשון התוס' בתמורה שם בד"ה המטיל. "משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל כו'" ע"ש. ודבריהם צ"ע דשבקי סברת הש"ס דהכא ועמש"כ שם. ואין לומר דהתם בבכור גזר ר"מ אטו שאר קדשים דא"כ מנ"ל לרחב"א שם דרבנן פליגי עליה בהא דמטיל מום בבע"מ. דלמא גבי בכור דוקא דאינה אלא גזירה התירו משום הקזה. דהא גם לדידיה מדרבנן מיהא אסור אף לדידהו ולא התירו אלא משום הקזה כמש"כ התוס' שם וא"ש טפי דנקט פלוגתייהו בבכור ולא בשאר קדשים. ועוד יקשה מ"ט דר"י שם

דגזיר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין כיון דהיא גופה גזירה הוה ליה גזירה לגזירה וצ"ע:

דף יד.

תד"ה תורניתא. ועוד קשיא כו' והתנן כו'. מה שהקשה מהר"ם דהא יל"פ דהכוונה הוא משנקצץ ע"ש. לק"מ דא"כ מאי פריך לקמן בדקל טב והתוס' דייקי לומר דהכי דייק לקמן כו'. וצ"ל דאף דגם לאחר שנקצץ מקרי דקל כדאר"פ בב"ק (צו) לא משני ליה הכי דקי"ל דאין דרך להצריכו לע"ז משנקצץ:

תד"ה בנות שוח. ולגבי שביעית כו' הוי סברי כו' ולא בתר לקיטה. בר"ה כתבו אלא בתר לקיטה וכ"א בר"ש ריש דמאי:

דף יד:

תד"ה חצב. ובערוך פי' על חצבא דהכא כו'. כצ"ל:

תד"ה שלמין. וכן לא ימכור לו כו'. כצ"ל:

דף טו.

רש"י ד"ה גזירה משום שאלה. ועביד ביה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו כו'. וכ"כ הר"ן. אבל התוס' בר"פ במה בהמה כ' דשביתת בהמה אין בה אלא איסור עשה דלמען ינוח כו' וכ"כ הרמב"ם ברפ"כ וע"ש במ"מ. ואולי לזה כוונו התוס' במש"כ דמחמר חמיר טפי ועי' בר"ן:

רש"י ד"ה יאכילנה. אינו גזלן כו' לפי כו'. צ"ע דלפ"ז מאי פריך הגמרא בגיטין (ל) ואע"ג דלא אתו לידיה ע"ש:

תד"ה ושמעה. ואור"י דמשום כו' לא הוה אסרינן מכירה משום נסיוני דלית ביה איסור כי אם לפי שעה ודוקא משום שאלה כו'. כצ"ל:

תד"ה שרא. והרר"ש פי' כו'. עי' מהרש"א ומהר"ם שנדחקו. ול"נ דבשבורין הטעם משום חשדא דיחשדוהו שמכרם שלמים דבאיסור דרבנן נמי גזרו משום חשדא כדלקמן ס"פ גבי מרחץ וברפ"ג דשביעית ועמש"כ שם:

תד"ה אימור. וקשיא לר"ת כו' משמע דפרות יותר הן בנות חרישה כו'. שמעתי מחכם א' ליישב*** דכל הני דמייתי הם אצל ישראל דמוזהרין על הסירוס לכן לא היו חורשין בשוורים כי קודם סירוסן הם נוגחים ומשתגעים [עי' ב"מ צ' רע"ב בפירש"י] אבל הכא בעובדי כוכבים שאינן מוזהרין או אינן זהירין בסירוס:

דף טו:

גמרא אמר רבה מי דמי כו'. ובגליון ס"א רבא. לקמן בתד"ה רבה מייתו לגי' זו:
רש"י ד"ה אלמא לא חשידי. ואפ"ה כו' הא בהמה גסה כו'. לע"ד לחנם פי' הקושיא מדיוקא. דמגופה דבמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין בדקה נמי שמעינן שפיר:
תד"ה רבה. דרובא לרדיא זבני. כ"ה בב"ק (מו ב) ובב"ב (צב ב):

דף טז.

גמרא א"ל והלא מרביעין עליה ויולדת כו'. והרמב"ם בפי' כאן ובפסחים כ' טעמייהו משום דמשמשת לטחון וע"כ ה"ל ג"א:
שם אריו"ח הל' כב"ב. הן הרמב"ם שם ושם כתב שאין הלכה כבן בתירא. וכן בחבורו בפ"כ מהלכות שבת הלכה ד לא התיר אלא סוס העומד לרכיבת אדם דמודו ביה רבנן. וכן שם בפי"ח הט"ז פסק דלא כר"נ בשבת (צד) במוציא בהמה חיה ועוף. והוא וב"ב אמרו דבר אחד (שם) (ולפלא בעיני על הגר"א ז"ל בשו"ע או"ח סי' ש"ח סעיף מ' בגליון שכ' בשם הרמב"ם שפסק כר"נ וע"ש במ"א ס"ק ס"ז) והתוי"ט בפסחים כתב דהרמב"ם ע"כ ל"ג בגמרא דהל' כב"ב. אבל עדיין ק"ל מהא דר"פ נוטל רבא כר"נ ס"ל כו' וה"ל לפסוק כרבא. לכן נ"ל ליישב ע"ד שכ' הב"י בסי' רל"ה בדעת הרמב"ם דהא דפסק שם בגמרא הל' כר"ג היינו לאפוקי מדר"א כו' אבל במאי דאמרו חכמים כו' הל' כוותייהו דיחיד ורבים הלכה כרבים ע"ש. וה"נ י"ל הכא דל"פ הל' כב"ב אלא לאפוקי מרבי. וכ"מ מהא דקבע הש"ס ההלכה אחר הברייתא דפליג ביה רבי ולא קבעה אמתניתין. והא דל"ק הלכה כחכמים הוא בכדי שלא נטעה דטעמייהו דאסרי בסוס הוא כרבי כקושיית התוס' במתניתין ואסרי אפי' במיוחד לרכיבת אדם קמ"ל דהלכה כב"ב דל"ח לטעמיה דרבי וממילא במיוחד לרכיבת אדם דלכ"ע נושא א"ע מותר. ומיושב ג"כ דברי הה"מ והגמי' במש"כ ע"ד הרמב"ם בפ"כ כב"ב. ובפשוט י"ל דל"פ כב"ב אלא בהא דמתיר בעושה מלאכה שא"ח עליה חטאת. ולכן במיוחד לרכיבת אדם דלכ"ע נושא א"ע מותר. והא דר"פ נוטל י"ל נמי דהא דקאמר כר"נ לאו לאפוקי רבנן אלא משום דבדבריהם אינו מבואר דבאדם מודו לכן קאמר כר"נ והוא ומחלוקותו קאמר וכמו שפירש"י בפסחים (כז) בסד"ה יוליך הנאה. ובבכורות (טו) ותני זו דר"ש ומחלוקתו ועי' בב"ק (מט ב) בתד"ה ותני ובמה שציינתי שם. ויתורץ ג"כ תמיהת התוס' בשבת (צד) בד"ה אבל:
תד"ה אלא. וג' מחלוקת בדבר. עי' מהר"ם. אבל בשבת (צד) בד"ה בסוס כתבו דאף חכמים אוסרין בכל הסוסים אפי' במיוחד לרכיבת אדם דלא חלקו חכמים בסוסים:

רש"י (במשנה בסופה) כמו אפרודיטא בבה"מ. הוא לקמן (מד ב):

דף טז:

תד"ה בימוסיאות. בימוסיאות של עבודת כוכבים מותרין מפני כו'. כצ"ל:
גמרא א"ל הואיל והאמנתני עליך. כצ"ל וכן ברש"י. ויש ט"ס עוד ברש"י וצ"ל במה שדנתי עליך:

דף יז.

רש"י ד"ה לבסוף. קבצה ממון כזונה ובאתנן כו'. כ"ה בע"י:

דף יז:

גמרא אילימא תורה דכתיב זימה ומתרגמינן כו'. כצ"ל ומלת בה נראה למחוק:
שם תשמור עליך תורה ת"ר כו'. כצ"ל ומלת תנצרכה למחוק וכן בע"י ליתא:
שם כל העוסק בתורה בלבד כו' ללא אלהי אמת. עי' בתוס'. ול"נ לפרש דתורה נקראת אמת כדלעיל (ד ב) וה"ק קרא כביכול אינו אלהי אמת ר"ל על אנשי אמת לבד אינו אלוה להגן:
שם א"ל זקן אני ומתיירא כו'. כצ"ל וכ"ה בע"י:
רש"י ד"ה תשמור. ואנו הולכין הלוך ודבר בד"ת. הוצרך לזה משום דמסקינן בסוטה (כא) דתורה בעידנא דלא עסיק בה לא מצלא ע"ש:
תד"ה רבן של תרסיים. עי' כה"ד. נ"ל דהגי' בכולן צ"ל טרסיים בט' וכן ברש"י כאן הועתק בט' וכ"ה בתוס' חולין (נז ב) וכן הערוך הביא כולן באות ט'. ודע דגם המפרש בנזיר (נב) הביא הג' פירושים:

דף יח.

גמרא א"ל אלמלי אני כו'. כצ"ל ביו"ד:
שם א"ל השמיעי לי. כצ"ל וכ"ה בע"י:
תד"ה הוגה. כאותיות של שאר התיבות. כצ"ל בכ"ף:
תד"ה מה. א"נ בשביל כו'. תיבות א"נ ליתא בתוס' שבע"י ונכון יותר:

דף יח:

גמרא ומי יימר דהכי הוא. כ"ה בע"י:

שם רהטו אבתריה. כצ"ל:
רש"י ד"ה מאי האי. דל"מ למיזקפא. כ"ה בע"י:
רש"י ד"ה נשא ונתן. ורבנן דמפרשי משום חשד וליצנות. כ"נ דצ"ל בו'. ור"ל דאף במקום שמזבחין שרי לרבנן בנו"נ כיון דהאיסור אינו אלא משום חשד וכמו שפי' המהרש"א לפי פי' הא' שבתוס' כי פירוש מהר"ם בדבריהם אינו מחוור:
תד"ה מ"ב. תימה כו' דר"מ כו' הא אין מזבחין שם שרי. לע"ד ה"נ פי' דברי ר"מ דגזיר מקום שאין מזבחין אטו מקום שמזבחין וכדמפרש הגמרא לקמן ברפ"ג כה"צ של עובדי כוכבים אסורין מפני שהן נעבדין כו' שאמר שם ר"מ עצמו ע"ש ונכון בעז"ה:

דף יט.

גמרא לעולם ליגרס אינש ואע"ג דמשכח כו'. נראה דר"ל דע"י שאינו לומד בעיון ובעומק משכח מהר כמו שדרשו בפסוק ואף חכמתי עמדה לי תורה שלמדתי באף עמדה לי פי' נשאר אצלי עומד קיים:
שם רבא רמי כתיב על גפי וכתיב על כסא כו'. הן הראשון כתיב בחכמה. והב' כתיב באשת כסילות:
שם אם משבר כנפיה של ראשונה. עיין מהרש"א בח"א:

דף יט:

רש"י ד"ה שיחת חולין. ועושר ומרפא. כוונתו למה שאר"ה בכתובות (קג) ע"ש:
תד"ה הגיע (בסופו). דא"כ היינו ר"א האמורא כו'. עי' מהר"ם שכתב דס"ל להתוס' דתכשיטין דינן כעבודת כוכבים עצמה ור"ל דאסורין מיד אבל הטוש"ע בר"ס קל"ט כתבו דנויה כמשמשיה דאינן אסורין עד שיעבדו (וכן פשיטא ליה להמהרש"א) וכן הרב"י כתב שם דנויה ק"ו ממשמשיה ע"ש. וא"נ לחלק בין נוי לתכשיטין:

דף כ.

גמרא ואף ר"ע ראה כו'. נ"ל דלא מייתי הש"ס הא דר"ע לאקשויי מיני' עליה דרב אלא אגב דמייתי מעשה דרשב"ג אייתי נמי הך דדמי לה (וכיוצא בזה כתבתי בק"א להט"א במגילה על הא דכי נח נפשי' דר"ז שבדף ו) וכ"מ מלישנא דתירוצא אודויי הוא דקא מודה בל"י אולם בע"י הגי' רבנן אודויי הוא דמודו:
תד"ה דא"ק. וי"ל דודאי בכל הנך קראי כו'. כצ"ל:
בא"ד הא כתיב (מלכים א' ה') גבי שלמה כו'. כצ"ל:

בא"ד דכתיב ונשל גוים רבים מפניך וגו' ועצומים ממך וגו' החרם תחרים אותם לא תכרות כו'. כצ"ל:

דף כ:

גמרא ולא בעופות כו'. ברא"ש ובע"י הגי' ולא בעוף ולא בעופפת [וכ"ה בתוס' ב"מ צ"א סע"א] וברי"ף הגי' בעופה כבאינך:

שם ת"ר מוכרין להן אילן כו' שחת כו' קמה כו'. ברי"ף הגי' קמה קודם לשחת וגי' זו נכונה כי כ"מ מהצריכותא דלקמן:

רש"י ד"ה כמכחול. קנה שהכחול בתוכה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה פרישות. אף מדבר המותר פורש כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה טהור צח ומלובן (כצ"ל). ועדיף מנקי. ק"ל מההוא ספדנא דמו"ק (כה ב) דאמר בבוא אליו נפש נקי ול"א טהור:

רש"י ד"ה לא ידיע שבחייהו (כצ"ל). מיהו לא מינכר דנשבח. כצ"ל:

תד"ה חסידים. וא"ת כו' וי"ל כו'. ועי' בפלפולא חריפתא אות ז' מש"כ ליישב לרפב"י קרא דלבשר ענוים. ודברי מהרש"א בזה אינם מחוורים:

תד"ה ואי. וקמה דפסדה כו'. כצ"ל בו':

דף כא.

רש"י ד"ה משכירין (במשנה). דכי כתיב לא תתן להם חנייה בא"י כו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י שבריף ובהרע"ב

רש"י ד"ה שמיה כיבוש. הלכך שכירות שדות דסוריא כו'. הגי' שלפנינו ישרה וכן העתיקה התוי"ט. ומה שנדפס הגהה בגליון בשם הרש"א אמת שכ"ה בו אבל נראה דט"ס הוא. גם מש"כ להגיה ומיהו לא אחמור כו' אחר אבל וכו' נראה ג"כ ט"ס. רק מש"כ דאבל כו' הד"א עם למעלה ישר הוא:

תד"ה הא. דבשכירות גופה איכא הפקעה כו'. כצ"ל:

בא"ד ואפי' אם שכרה ישראל כו'. דהא דאמרינן בפרק התכלת כו'. כצ"ל:

תד"ה קסבר. דבפ"ק דגיטין דקתני כו' ובשלשה לח"ל. כצ"ל. ותיבות היכא. דברים. מיותרות:

בא"ד דבמכירת בתים ושכירות שדות כו'. הגי' הישנה שלפנינו נכונה. ובמהרש"א ט"ס. והמדפיסים הציגוה עוד עה"ג בטעות:

גמרא פיסקא ובח"ל מוכרין. כיון דמרחק ל"ג. לכאורה קשה האיכא רקם וחגר וכפר לודים דסמיכי כדאיתא בגיטין (ד א) ובסוריא אמר שם (ח א) דמרחקא טובא. וי"ל דעל עיירות פרטים לא ראו לגזור רק על מדינה שלמה כמו סוריא:

תד"ה אף. **דשמא כו' אלא בית העשוי לדירה דכתיב כו' ביתך כו'**. נ"ל ראיה מיומא (יא) דבחדא ברייתא ממעט מן ביתך דגבי מזוזה בית הבקר ובית האוצרות. ואידך ברייתא דמחייבתם אינו אלא מן רבוייא דובשעריך ע"ש:

בא"ד ור"ח כהן כו' מדגרסי' בירושלמי אף במקום כו' הא במקום שנהגו למכור כו' ומשכיר כו'. לכאורה להירושלמי מצי אתיא אף כר' יוסי ולא בא אלא לאפוקי מקום שנהגו אף למכור. א"כ פליג על גמרתינו דמוקי לה כר"מ דוקא ולא ה"ל לפסוק כוותיה. אולם לפי מש"כ הר"ן דאף לר"י בסוריא דמותר למכור אסור להשכיר וכ"ה דעת התוס' לקמן בפי' התוספתא כמש"כ המהרש"א א"כ ע"כ הך סיפא דלא כוותיה. אבל לא מטעם גמרתינו דאמרה דאי ר"י בכ"ד מוגר וצ"ע:

דף כא:

גמרא בפיסקא ובכ"מ לא ישכיר כו' תניא רשבג"א לא ישכיר כו'. כצ"ל בי':

שם אריסא דמרחץ ל"ע אינשי. ברי"ף ורא"ש הגי' למרחץ:

רש"י ד"ה כותי. **דלמדרש סופרים ל"ח**. משמע מלשונו זה דס"ל מלאכת חווה"מ דאורייתא עי' לקמן תד"ה תיפוק:

תד"ה אריסא. **וק"ו נמי דהשתא אריסות שדה כו'**. מאריסות מרחץ דפריך הגמרא מרחץ נמי כו' הוי ק"ו אלים טפי:

תד"ה אבל. **וי"ל כו' מדשביק עובד כוכבים כו' ונקט כותי כו' עי"ל כו' מדאיירי בכותי כו'**. כצ"ל:

דף כב.

רש"י ד"ה ואם באו. **כלומר אם קבלוה סתם ועשו סתם שנטל העובד כוכבים כו'**. כצ"ל וכ"ה בהר"ן:

תד"ה תיפוק. **דשדריה ר"מ כו'**. כצ"ל:

בא"ד כדפי' ר"ת במו"ק. בהגהות הגרי"פ ג'כ ט"ס וצ"ל בחגיגה:

תד"ה אין (בסופו). ובתרי מסכתי לכ"ע אין סדר. עי' מהרש"א ועמש"כ בישוב דבריהם במ"ר פ' נשא פי"ג אות ל"ב במ"ק:

דף כב:

תד"ה ורמינהי. ואע"ג דה"נ כו' מקום שהתירו ליקח מהם להקריב (חסר בדבריהם כאן תיבת וכו') דל"ש הכא דתידוק הא כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל כו' דא"א שלא יתערב כו'. לכאורה אם היו נוהגין שלא לקנות הוה אסור להם מכל מקום אף ממקום שנהגו למכור מחמת מנהגם בלא טעם תערובות ובפשוט הל"ל דלמכור החמירו שיוכלו למכור לישראל. ולא רצו להחמיר מלקנות מהם לקרבן דמישראל לא מספיק להו ועוד למכור אטו ליחד שייך למיגזר טפי מלקנות אטו ליחד:

בסה"ד משום דשכיחי מומי כו'. כ"ה לעיל (ה ב) וש"נ:

תד"ה אי איתא. דבלא ה"ט כו' לדלמא מקצו ופלחו דבמקום דאסרי למכור אינו אלא משום כו'. כצ"ל:

דף כג.

גמרא הניח עליה עודה כו'. כצ"ל:

דף כג:

רש"י ד"ה שאני פרה. ומיהו לענין פסולין סניא מילתא כו'. כצ"ל:

תד"ה ש"מ. וי"ל דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה כו'. לכאורה בפשוט יש לחלק דאדם חי נושא א"ע משא"כ בהמה וכרבנן דר"נ בשבת (צד) ועמש"כ לעיל (טז) וי"ל משום דתנן בפ"ב דפרה מ"ג רכב עליה כו' פסולה. וטעמא משום דדוקא גבי שבת אמרי' סברת חי נושא א"ע דגמרי' ממשכן כמש"כ התוס' בשבת שם:

תד"ה אלא. וקשה דבספ"ק דשבועות כו' משני דפרה קדב"ה הוא ודוחק הוא דנוקי לה כר"ש. לכאורה תמוה דשם איתא להדיא דא"א לאוקמה כר"ש דבברייתא איתא שחטה ע"ג מערכתה אין לה פדיה ולר"ש שמעינן דנפדית עגמ"ע. ונראה דהתוס' לא הקשו ממסקנא דהתם דאדרבה פשטה משמע דמסקא דקדשי מזבח היא ע"ש בתוס' אלא כוונתם על תחילת הסוגיא דשם דמשני שאני פרה דקדב"ה היא. דזה דוחק לומר דיכוון דאתיא כר"ש והא דלא באו בחזקת היד מהא דפריך שם ע"ז א"ה כו' הא מני ר"ש כו' מוכח דבלאו קושיית א"ה הוה מוקי לה כרבנן משום דיל"פ כוונת הא מני דר"ל הלא הא ודאי כר"ש אתיא בלא זה מהא דשנה דקדב"ה היא:

בא"ד ועוד דסוגיא כו' ובפ"ק דמנחות ובפ"ג כו'. כצ"ל:

דף כד.

תד"ה ואבני. והכי פריך הכא והא כתיב ואבני מלואים כו'. כצ"ל:
תד"ה ור"א. הוה מצי לאקשויי כו'. לכאורה י"ל דשאני פרה דדמיה יקרין כדאמר לעיל ודלמא ע"כ ל"פ רבנן וכו'. ואולי דלישנא דוכן משמע דטעם אחד להם וכדכ' לעיל בד"ה ש"מ:
תד"ה וניחוש. עי' מהרש"א ודבריו תמוהים לאסור הפרה משום עול בשעה שעלה זכר על אמה. דנהי דניחוש דלמא קלטה הזרע לאלתר מ"מ אין לאסור הולד אלא היכא דנגמר צורתו וכדאמרי' בסוגיין משמרין אותה משעה שנוצרה. ובבכורות (כא ב) בעי ר"ח יצירת הולד (פי' בבהמה) בכמה. ולשון הרמב"ם בפ"ד מהלכות בכורות ה"ג ולד בהמה לא עמדו חכמים על מנין הימים שיגמר בו משמע דעכ"פ זמן מה ודאי בעי להגמר:
גמרא א"ל ר"י לעבדו שכם אחד כתיב. כצ"ל וכן לקמן:
שם אלא למ"ד יתרו לאחר מ"ת הוה מא"ל. ואע"פ שנתגייר עתה כדאיתא בזבחים שם מה שמועה שמע ובא ונתגייר וכתשובת ר"א כולם גרים כו'. מ"מ בהמות שלו שהי' ת"י מקודם הוה כלוקח מן העובד כוכבים:

דף כד:

גמרא והתנן פרה וחמור בת ג' (כצ"ל וכמו שהוא ברש"י ותוס') ודאי לכהן כו'. ועפרש"י ולכאורה תמוה דאדרבה מדקתני מכאן ואילך ספק דמשמע דאפי' היא עתה כשילדה בבית ישראל רק בת ג' ויום א' הוה ספק דלמא כבר ילדה בבית העובד כוכבים א"כ ע"כ ילדה לב' שנים ושלשה חדשים ואפי' תאמר שגם בהמה יולדת לשבעה (ובעי' דרבא היא בנדה (כד ב) וגם יולדת למקוטעים עי' בכורות רפ"ג בגמרא) אכתי ע"כ ילדה לב"ש וששה חדשים. ולולי פרש"י הנל"פ בת שלש היינו שלקחה מן העובד כוכבים כשהיא בת ג' ואז אפי' לא ילדה בבית ישראל אלא אחר עבור איזה שנים ודאי לכהן מכאן ואילך ושהתה בביתו כדי עבור וילדה ספק אבל בסוגיא דבכורות שם מוכח כפרש"י ועמש"כ ריש פרה. וצ"ל דהכוונה בדברי ריו"ח מה שאמר גבול י"ל פחותה מבג"ש כו' היינו בתוך ב"ש קודם שתגיע לשנת ג'. אבל ג"ז לא א"ש דא"כ מאי משני על ואת הפרות העלו עולה בפחותה מבש"ש. הלא לרבנן כ"מ שנאמר פר ופרה אינן אלא בני שלש עי' בפ"א דפרה. אולם שם איתא ג"כ דאילים בני שתים. ובב"ק (סה ב) אמרינן דאיל בן יומו קרוי איל ונפקא ליה מדכתיב ואילי צאנך לא אכלתי ע"ש:
שם ר' אלעזר אמר ד' מלך. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה טורביל. שמעבירין עליו הבהמות כו'. במנחות (כב) פי' דמושכין אותו הבהמות:

רש"י ד"ה טלה חלב. עי' מהרש"א וכ"פ הרד"ק טלה היונק חלב. ונ"ל ראיה מויק"ר פ' כ"ב שאמר שם שהיה מחוסר זמן. וא"ת א"כ מאי מייתי ראב"א מהכא דעולת נקבה כשרה בבמת יחיד הלא ע"כ הוראת שעה היתה מדהקריב מח"ז דפסול אף בבמ"י כדמוכח בתוס' זבחים (יב) בד"ה יום להרצאה. די"ל דראב"א סובר דמשום שהיה עדיין יונק אין הכרח שהיה בתוך ז' ללידתו. ומה שאמר שם עוד היא ועורה. י"ל דסובר כרב בשלהי זבחים דעולת במ"י א"ט הפשט וניתוח ומה שאמר שם עוד ולוי היה פשיטא דל"ק דהא אין כהן בבמה כדאיתא במשנה שם. ועמש"כ שם במדרש בס"ד:

תד"ה פרה. פי' דקודם לכן ודאי לא ילדה ויש לתמוה כו'. ובחולין (מז) ד"ה כל. כתבו אם לא שנאמר דכשיולדת בשנה ב' כו' ושוב לא תלד עד שנה ד'. וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמ' כאן:

תד"ה מזמורא. ונל"פ כו'. עי' דבריהם בע"י ביתר באור:

דף כה.

רש"י ד"ה ויעמוד השמש וד"ה דכתיב ולא אץ לבא. צ"ל בד"א:

רש"י ד"ה ויאמר ללמד. בקינה שקנן כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הלא היא כתובה. צ"ל הנה כתובה:

רש"י ד"ה דמסמכא. השוק סומך לאליה. כ"נ דצ"ל:

תד"ה למשה. שלא היה רק תשלומין כו' בימי אחז. עי' חלק (צו):

דף כה:

רש"י ד"ה איכא בינייהו. הכא דחשובה בין האנשים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בסייף. כדי שיהא שמאלו של עובד כוכבים כו'. ומלת יד למחוק וכן בר"ן ליתא:

תד"ה לא. לכאורה מוקי לה כר"ש כו'. ושם כתבו דהא דבזמן שאשתו עמו כו' אתא אפי' לרבנן ע"ש:

דף כו.

רש"י ד"ה דאחרות (כצ"ל) **רואות. אימא מודו ליה לר"מ**. כצ"ל:

תד"ה עובד כוכבים. אם אין ישראליות בעיר יו"נ תמיד כו'. כצ"ל:

דף כז.

גמרא ואידך נמי הכתיב המול ימול כו'. עמש"כ בזה בס"ד במ"ר בראשית פמ"ו אות י"ד במ"ת:

תד"ה איכא בינייהו. תימה כו' ואור"י כו'. ק"ל א"כ מ"ק לעיל אלא א"ב ישראל שמתו כו' הל"ל ישראל ערל סתמא. והרב"י ביו"ד ר"ס רס"ד כתב בשם הר"מ וב"ה דמומר לערלות פסול וכ"פ הרמ"א שם. וע"כ לתרווייהו פסול. ואם כן נראה דלענין נדרים ג"כ אינו בכלל מולים וכן דקדק הרב"י שם בס"ס רי"ז מדברי רש"י. ותימה דבשו"ע סתם הדברים שם וגם האחרונים לא העירו מזה:

תד"ה אשה. אבל בה"ג פסק כו'. וכ"פ הרי"ף בס"פ ר"א דמילה. ולכאורה סותר א"ע למש"כ בשמו בשו"ע או"ח סי' ק"ס ע"ש. וראיתי בכ"מ ברפ"ב מהל' מילה שכתב דלריו"ח מה שאמר בברייתא שנאמר ואתה את בריתי תשמור הוא כאומר וגו' ע"ש ומיושב בזה פסקי הרי"ף:

גמרא והאר"י אפי' ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו. בפרש"י נראה דגריס לא מתסינא:

דף כז:

תד"ה שאני. והכי איתא בירושלמי כו' עד כדון שא"ל הבא לי עלין כו' (כצ"ל וכ"ה ברא"ש). אבל בירושלמי שלפנינו שם וכן במכלתין איתא זה בלשון בעיא ופשיט ליה מהאי עובדא דר' יונה ה"ל צמרמורין (וכצ"ל בתוס' ועיין בנדה ס"ג במשנה) כו' לאיסורא וכ"פ הפ"מ ודלא כקע"ש ששגה בזה במחכ"ת. וכ"כ הר"ן בפסחים בשם הירושלמי דמכלתין לאסור בכ"ע. וזהו ג"כ כוונת רב הונא מתניתין נמי אמרה כן אין מתרפאין בג"ע וי"ל דודאי שם אין תולה הרפואה מפני שהיא אשת איש כ"פ הגר"א ז"ל ביו"ד סי' קנ"ה סקי"ב ע"ש ודלא כקע"ש ופ"מ:

תד"ה כל. כי אם ימות מצי לאישתמוטי כו'. כצ"ל:

דף כח:

גמרא שב פתילתא בירקא. כן הגיה הרש"א. ופירושו נראה כמו נירא ברקא לעיל:

שם דשוריינא דעינא. עי' בתוס'. ובהרא"ש הגירסא דשורייקא. ונראה פירושו כדלעיל (ד ב) שורייקי סומקי:

רש"י ד"ה דלא משקף. טרפא דשקיף. כצ"ל:

דף כט.

רש"י ד"ה שני לדג דם. יאכל ביום כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה א"ב שפחות. והא דנקט תלמודא כו'. מה שהגיהו בד"ח עה"ג א"נ הוא שבוש:

דף כט:

רש"י ד"ה וגבינת בית אונייקא. שם הכפר. וכן בגמרא לקמן (לד ב) קוראו עיר. אבל ביומא (י) משמע דהוא שם מדינה או אומה שלמה ואולי מאותה מדינה או אומה באו ונתיישבו בכפר או בעיר א' ונקראת על שמם בית אונייקא:
רש"י ד"ה מפני מה. לרבנן קבעי לה כו'. לכאורה גם לר"מ נצרך טעמא לגבינות דשאר מקומות ועי' לקמן (לד ב) תד"ה מפני. ועוד לגי' ע"י דשאל לר"ע והלא ר"ע חייש למעוטא כר"מ בבכורות (כ ב). ואולי לר"מ א"ל דגזר אטו דבית אונייקי כמו בר"פ דלקמן גבי צורות (ועמש"כ לעיל יח ב בס"ד) ולא רצו להחמיר כ"כ ולאסור גם בהנאה:
רש"י ד"ה או דודיך. לשון נקבה. ר"ל בניקוד חולם פתח חירק שוא. והמהרש"א בח"א לקמן (לה) שכ' דלנוכח זו"נ שוים הם ל"ד במחכ"ת:
רש"י ד"ה הא אתא לאשמעינן. הא אם בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהנאה. משמע דבשתיה מיהא אסור. ונ"ל דהיינו דוקא יין מבושל שלהם דעכ"פ שייכא ביה גזירת בנותיהן לאסור בשתיה וכדתמה הרא"ש ע"ש. אבל של ישראל שנגע בו עובד כוכבים בזמן הבית דלא אסרו אלא משום חשש ניסוך וכיון דמבושל לא מנסכי מודה רש"י דמותר אף בשתיה וכדמוכח מעובדא דשמואל ואבלט דלקמן וכמו שפי' בעצמו שם. וזהו ג"כ כוונתו באלונתית לקמן שכ' מותרת בהנאה היינו דוקא ג"כ בשלהם כדמיירי התם. ותמיהני על הרב"י והאחרונים שנדחקו מאד בדברי רש"י גבי אלונתית. וביותר על דברי הט"ז שם סק"ד דמסיק בדעת רש"י לאסור בשתיה אף במגע עובד כוכבים ומשמע דבמבושל נמי. והוא נסתר מהא דשמואל ואבלט. גם מש"כ שם דמשום חשש עירוב הוה אסור בהנאה כמו מורייס. ור"ל לר"מ ואף רבנן דשרו הוא משום דלעבורי זוהמא הוא כדלקמן (ס"ד לח). ג"כ תמוה דהתם רובא שדו ביה חמרא והוה כידוע. אבל משום חששא לא נאסר רק בשתיה כמו כבשים לחזקיה שם. ולפמש"כ הר"ן שם בשם ויש שתירצו ע"ש יש מקום לדבריו ועפ"י מש"כ בס"ד לקמן (ל"ה) ע"ש. ונ"ל דזהו ג"כ כוונת רש"י במתניתין גבי חומץ דזבן מישראל שכ' ג"כ דלא מיתסר בהנאה דמשמע דבשתיה אסור הוא נמי משום גזירת בנותיהן וכמש"כ הר"ן לקמן גבי חמרא דאקרים בשם ר"ת דאיכא חלא דשתו ליה רובא דאינשי. ודעת רש"י דבכי האי חלא

נמי מיירי. וכ"מ מלשון הר"ן במתניתין דשייך ביה גזירת בנותיהם אלא שכ' כל שאין בו חשש ניסוך לא מיתסר משום בנותיהם ורש"י לא ס"ל סברא זו. ודעת הר"ן לכאורה תמוה דמי גרע משמנן דלית ביה כלל חשש ניסוך כדלקמן (סד ב). ודלא כהתוי"ט שכ' דלא שייכא גזירת בנותיהן בחומץ ונדחק בדעת רש"י שלא התירו בשתיה ע"ש. ועוד ק"ל דלדבריו מנ"ל לר"א למידק דחומץ לא מנסכי דלמא לעולם דמנסכי ליה רק כיון דלא שייכא ביה גזירת בנותיהן משום חשש ניסוך לחוד ל"ג כדכתב הר"ן בשם הר"ש והרמב"ן. והביאו גם התוי"ט בדבור הקודם:

תד"ה יין (בסופו). זריקה המשתברת כגון שבר מקל לפניה. ע"ש דשבירת מקל הוי כעין זביחה ולא מעין זריקה. ונ"ל לסרס התיבות ולהציג כגון שבר כו' קודם אחר כעין זביחה:

תד"ה ישתו (בסופו). שאוכל מנחות. נראה דצ"ל זבחים כלישנא דקרא חלב זבחימו כו':

תד"ה אמר ר"א. ה"ה כו' דוקא שלהם אסור שנתנסך כו'. כצ"ל:

דף ל.

גמרא אמתיה דר"ח כו' אתת לקמיה דר"ח. כצ"ל:

רש"י ד"ה בפרוונקא. קשרו על פיו. כצ"ל:

דף ל:

גמרא אבל אית בהו חלא מיגרי בהו. עיין פרש"י. אבל מדברי התוס' שבת (קי) בסד"ה וליתי נראה להדיא דמפרשי איפכא דמיגרי אותו לשתות וקאי האי לא אמרן אירשא דמילתא והמהרש"א שם לא הרגיש בזה:

שם מי טיף טיף. ברי"ף הגי' מיטפטף:

תד"ה השחליים. ואין לפרש כו' כי ההיא דפ"ב. כצ"ל:

תד"ה ומטמא ט"מ. וי"ל דאצטריך למיסר בפחות מבן ט' כו'. כצ"ל:

דף לא.

גמרא מ"ס כי פליגי כו' אבל בחותם בת"ח שרו. וללי"ק משמע דלכ"ע שרי לרבנן בחבת"ח מדאר"א חוץ מן היין שא"מ בחותם אחד משמע דבב' חותמות שרי ואוקימנא כרבנן. וגם ריו"ח ל"פ עליו בזה. ולפ"ז ה"מ לאוקמי הא דר"ת דמן פרוד כרבנן ובחבת"ח ועי' מהר"ם. ואולי משום דתנא המפקיד יינו כו' דמשמע אבל המטהר יינו של עובד כוכבים לא עי' לקמן (ס"א ב) ואילו בחבת"ח אפי' מטהר נמי וכמש"כ הר"ן בשם י"א בדעת הרי"ף:

רש"י ד"ה שיפול העץ. ששכן שם תלמיד חכם. כצ"ל:
רש"י ד"ה וחכמים אוסרין. לעשות כן כו'. ל"ק מדוע אינו מפרש אוסרין בשתיה. ואולי דלשון איסור סתם גבי עניני עבודת כוכבים משמע בהנאה לכן השכיל לפרש דאוסרין היינו לעשות כן ובדיעבד לא פירשו דינו. ובא ריב"ב ופירשו דאסור בשתיה ומותר בהנאה. אבל לפמש"כ התוס' בד"ה המפקיד דריב"ב לשיטתו. י"ל דרבנן אוסרין אף בהנאה והא דאמר הא רבנן ר"ל בשיטת רבנן דחיישי לזיופא:
תד"ה דאמר (צ"ל אמר). וכולה סוגיא דשמעתא בחבת"ח מיירי ביין. כ"נ דצ"ל. ורצו בזה דל"ת דהא דרבא איירי לענין חב"ת. לזה אמרי דמיירי ביין דנוד וחביתא כלים דיין הן עי' בר"ן:

דף לב.

גמרא מהו לסמוך בהן כרעי המטה כו' והלכתא כמאן דאסר. הגרי"פ העלה בצ"ע מה שהשמיטו הטוש"ע. הן גם הרי"ף השמיטו. וכ' הר"ן ולפי שאין דין זה נוהג אלא בחרס הדרייני השמיטו הרי"ף לפי שאינו מצוי עכשיו. ועי' בתוס':
רש"י ד"ה גודע לחוד. ולזה הודה אח"כ. נראה דאין זו חזרה אלא דבן גודא העיד על יין שהיה כנוס בהם כלישנא דרישא דברייתא דהיינו לקיום כדפרש"י במתני' לכן לא הודו לו. אבל בן גודע שהעיד על יין שבא כלישנא דרישיה דהיינו לפי שעה והודו לו. וזה למדתי מדברי הרא"ש בסי' כ' בסופו:

דף לב:

רש"י בד"ה מכלל דפליגי. מיבעי' קמב"ל כו'. בעלמא פי' בלשון קושיא ותמיהה וכן מוכרח באיזה מקומות עי' ציוני הגרי"פ בשבת (קו ב):
רש"י ד"ה מה מת. כדגמרינן בסנהדרין כו'. כן איתא גם לעיל (כט ב):
רש"י ד"ה ה"ג. עד סה"ע צ"ל הד"א:
תד"ה הלכה. להני אמוראי ל"ל כו'. עי' רשב"ם בב"ב (קלג ב) ד"ה ת"ש. וגם אליבא דריו"ח גופיה אמוראי פליגי ביה (כתובות עז וש"נ):
תד"ה והיוצא. ומפר"ת כו' כגון זביחה כו' מודו כו'. לכאורה יקשה לפירושו מהא דחולין לל"ק ויש לך אחרת שמטמאה אפי' באהל כו' וכריב"ב הא אפי' כרבנן אתיא. ולא"ד שם לא אתיא כמאן. ואולי לזה כוונו במש"כ בסה"ד ותשובות על פיר"ת יש להאריך הרבה בפ"ק דחולין:

תד"ה ד"ה כך. ונראה כי כשהתיר בנודות חדשים אע"פ כו'. כצ"ל ותיבת התיר שבינם מיותרת:

בא"ד וע"ק מה שפי' כו' משמע דחרס כו' ולקמן פ"ב גבי ההיא דגולפי משמע דמותר כו' ועוד תימה דהיו מעשים כו'. הן לפי פרש"י לקמן ע"ב גבי כסי פעם ראשון וב' אסור כו' משמע דל"א חרס בולע לאלתר אלא בחדשים. וא"כ ל"ק מהני גולפי דשדר רבא משום שכבר נשתמש בו. וכ"כ הר"ן וכן אין תימה מהמעשים כו'. וכן יש לחלק בנודות בין ישנים שהיה תחלת תשמישן ביד עובד כוכבים לבין הא דפרזק שהיו תחילת תשמישן ביד ישראל וכדסבור גבי בר עדי טעי' ה"מ דידן כו'. וכן הר"ן לא הביא להקשות אלא מלישנא דרי"ה הני כובא דארמאי (והיא גירסת הרי"ף והערוך ערך כב הא') משכשכן כו' דמשמע דתחילתן היה ביד ארמאי:

בא"ד (בסה"ע) משכשכן במים ומותרין כו' אלא שנקלף דיין בשכשוך כדמוכח כו'. כצ"ל:

בא"ד ויין ששם כו' עד לטיט. א"י מה בא זה ללמדנו כאן. ונראה דזה צ"ל לקמי' אחר תיבת מעולם:

בא"ד ולפי כו' וצריך להגעיל אותם. כצ"ל:

דף לג.

גמרא רז"א כו' והכא כו' נעשה כזורק מים לטיט. והא דלקמן (עד ב) במשנה גת של אבן שזפתה עובד כוכבים כו'. ופרש"י ואורחיה כו' לעבורא קוטרא דזיפתא. תירץ המרדכי שם דהתם שמא נתן יין לאחר הזפיתה ע"ש. ולהכי בעינן הכא שישראל עומד ע"ג ועי' בהגר"א ז"ל ר"ס קל"ח:

דף לג:

גמרא מ"ש מחמץ בפסח כו' עד זה תשמישו בחמין כו'. ק"ק וכי עד השתא לא ידע חילוק זה דהא לקנקנים של חרס אמרי' לעיל דמהני עירוי ליי"נ ולאיסור חמץ אף הגעלה לא מהני לקדירות עי' פסחים (ל) וזבחים (צו):

תד"ה בעא. ותני עלה כו'. בהגהת הב"ח ציין לגיטין. וכמו כן איתא לקמן (לז):

בא"ד ושמא כו' ר"י דשרי את השמן הוה כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה קינסא. ומשמע כו' זפת מבחוץ היה נושר כו'. כצ"ל:

בא"ד ומהפך המים על כולה. כ"נ דצ"ל עי' בראש:

תד"ה כלי נתר. אור"י כו'. מש"כ הרש"א להוכיח דכ"נ אין להם טהרה במקוה מדקתני טומאתן שוה. יותר ה"ל להוכיח מהא דמסיים שם ושבירתן היא טהרתן דפי' הר"ש דר"ל דאין להם טהרה בטבילה:

תד"ה כסי. אבל קשה לר"ת כו' מודה ר' בקנקנים כו'. עי' בהגהת הב"ח. ואנכי תמה מאי מקשי מרבי הא רבנן פליגי עליה ואסרי גם בגת ומחץ. ולעיל בד"ה כך לא הקשו מזה על פרש"י דשם רק הרא"ש הוסיף גם מזה להקשות שם:

תד"ה קוניא. לכך פיר"ת קוניא היתוך זכוכית כו'. כצ"ל ומלת כלי למחוק:

בא"ד שוינהו רבנן ככ"ח ואע"ג דכ"ז שלם לא בלע כו'. כצ"ל:

בסה"ד הכא כיון כו' היינו משום דלא נתבשל כ"כ. כ"ה בתוס' כתובות אבל הכא משמע דכוונתם משום דאין בו חפוי אלא מעט וטבע זכוכית שאינו פולט עי' בהגר"א ז"ל או"ח סי' תנ"א סעיף כ"ו. ולהמהרש"א נראה דאישתמיט כ"ז:

דף לד.

תד"ה שאינו. אבל תנור וכיריים שאיסורן כו' אין יוצא כו'. הן בפסחים ובזבחים שם מבואר דלענין איסורא מהני אפי' אם הסיקום מבפנים. והכא כוונתם בתנור חדש שהסיקוהו בקליפי ערלה עי' בתוס' זבחים שם ד"ה אלא. ודברי הב"ח בהגהותיו כאן תמוהים. וכבר הושג מהמ"א סי' תנ"א סק"ד:

תד"ה מתענין. והוא ה' מילין קודם צה"כ. עיין פסחים (צד) דעולא ורבא דאמרי הכי איתותבו מברייתא דתני בה דאינו אלא ד' מילין ועמש"כ שם (יא ב) בדבריהם:

תד"ה שאין. כמו אימראות של ארגמן דנגעים. הוא שם בפי"א מ"י:

תד"ה דורדיא. כדאמרינן רווקי דעובד כוכבים. הוא לקמן (עה):

בא"ד ואחר שנתמדו נקראו דורדיא. הח"צ בתשובה ע"ה השיב ע"ז ממגילה (יב ב) "כחמרא דיתיב על דורדייה":

בסה"ד ובתוספתא תניא שמרים כו'. הוא בפ' בתרא דתרומות:

דף לד:

תד"ה אכטא. ושורין אותן בחלב ומזלפין יין עליהם. כצ"ל:

בא"ד ור"ח גריס אבטח. כצ"ל:

בא"ד וא"נ כי לא מצינו שום כלי. עי' מהרש"א והנה מצינו לעיל כלי נתר אין לו טהרה עולמית. ופי' הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן דהיינו ע"י עירוי אבל יב"ח מהני:

תד"ה אי אמרת (בסופו). ואפי' לר"י כו' דהתם כו' אבל כאן כו'. אולי יכוונו דהכא אותו מיעוט הנשחטים לעבודת כוכבים ע"כ יצא מחזקתו. אבל התם אפי' אותו מיעוט דיולדת זכרים אינו ברור דמוציא מחזקת היתר לשוק דאולי אין לה כלה העומדת להזקק ליבום:

דף לה.

גמרא דהא מורייס כו' מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה. הן יין ביין משמע דלכ"ע אסור בהנאה לקמן (עד) ומורייס מוכח לקמן (ס"ד לח) דהוה כידוע שמערבין בו יין. וצ"ל דיין ביין כיון שהוא במינו נקרא בעין (וע' בתוס' לעיל (לב) בד"ה דהא הכא) דהא לא נאבד טעמו. ומה"ט לר"י מין במינו לא בטיל. אבל ק"ל דלקמן שם אמרינן לחזקי' דטעמא דרבנן במורייס הוא משום דלעבורי זוהמא בא. ומשמע דלריו"ח שם הוה ג"כ טעמייהו משום זה וצ"ע:

שם (בסה"ע) ואמר שמואל כו' קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ואסורה. כצ"ל:

רש"י ד"ה לפי שא"א. בין גומות של גבינה כו'. כצ"ל:

תד"ה משום. טעמא פסיקא ליה נקט בשאין כו'. כצ"ל ומלת הכא מיותרת:

דף לה:

רש"י ד"ה כבשין (במשנה). שכובשים דגים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה וציר. והיא עצמה טמאה. והר"ן לקמן בשם ר"ח כתב שהיא דגה טהורה וכן הרמב"ם בחבורו. והתו"ח ה"ר לדבריהם מירושלמי פ"ו דנדרים הל"ד הנודר מדגה אינו אסור אלא בכלבית. ולכאורה י"ל דהכוונה שם לאסר בהנאתו עי' עירובין (ל) אולם בירושלמי איתא מה שאני טועם ע"ש ולפ"ז הראיה נכונה:

דף לו.

גמרא שמלאי לודאי קאמרת שאני לודאי דמזלזלו. נראה דלזה כוון גם ריו"ח בפסחים (סב ב) באמרו לר' שמלאי אין שונין לא ללודים כו' כי אסור ללמד לתלמיד שאינו הגון כדאיתא במכות (י) ורש"י פי' שם בע"א:

דף לו:

גמרא וגניבא משמי' דרב כו' דכי אתא ר"א כו'. הלשון אומר דפליגי אהדדי וצ"ע במאי. וכן מלשון רש"י בשבת (יז ב) ד"ה כולן מיח"ד ותד"ה ועל בנותיהן. ולעיל שם (טז ב) בד"ה אף משמע דלא פליגי. וקשה לפ"ז מאי פריך לקמן בנותיהן דאורייתא היא הלא

כבר שנינהו רנב"י. ויש לדחוק וליישב. ודע דרבינא לקמן בריש דף הסמוך פליג על רנב"י ופסק הרמב"ם כרבינא:

שם אלא דאורייתא עובד כוכבים הבא על ב"י כו'. נראה דדאורייתא דקאמר היינו שמוזכר בתורה דכתיב הוציאוה ותשרף אבל מ"מ אינו אלא גזירה מב"ד של שם:

שם וכשבאתי והרצתי דבריו כו'. כצ"ל:

דף לז.

גמרא אמר ליה בימינו כו'. כצ"ל:

שם דתנן העיד יוסי ביו"ע כו'. כ"נ דצ"ל בלא רבי וכדלקמן בגופא:

שם וק"ל יוסי שריא. כצ"ל:

שם דתנן הרי גיטך מעכשיו כו' הוי גט ותיבעי לך לאלתר כו'. כצ"ל ומה שבינתיים למחוק וכן בגיטין ליתא:

רש"י ד"ה כל שעתו. כ"י נחלקו עליו. כצ"ל:

רש"י ד"ה ע"מ שתצא. ודכוותה כו' וכ"כ לקמן באם תצא. ובגיטין פי' כן גם על לכשתצא. והא דל"א אביי על זה גופא. כה"ג תמצא לו בעירובין (לז ב) וע"ש ברש"י ד"ה היו לפניו ישוב ע"ז. וכה"ג כתבתי בברכות (יא) ע"ש:

רש"י ד"ה לא נחלקו (בסופו). וה"נ משמע לכשתצא לכשלא אבוא. כצ"ל בלא ווי"ן:

דף לז:

גמרא יוסי אסרה מב"ל. אינו מובן כיון דב' דברים העיד להתיר יקרא אסרא משום חדא דאיסורא. וי"ל דה"ק דעל ד"ז אדרבה אסרא מב"ל. וע"כ קרו ליה שריא על הב"ד הראשונים א"כ ה"ל לתנא לשנותם לבסוף לסמכם לוק"ל כו':

שם ספק טומאה בר"ה התיר להן. והא דנקטו בטומאות מת הוא לרבותא דאפי' ט"מ דחמרא ספיקה טהור כ"פ הרמב"ם בפיה"מ:

שם הא אריו"ח הלכה ואמ"כ ואתא איהו כו'. הן לפי' הר"ש ברפ"ה דטהרות גבי פלוגתת ר"ע וחכמים. העיד כחכמים. וא"כ המ"ל דבא להעיד כחכמים דפליגי עם ר' יהושע שם פ"ו מ"ב בד' ספיקות. או כר"מ שם פ"ה מ"ז בנגע בא' בלילה כו' ע"ש:

שם אף אוכל שלא נשתנה. כצ"ל וכ"ה בר"ן:

רש"י ד"ה קורות. והוא ארוך הרבה ד' אמות הראשונות כו'. כצ"ל:

תד"ה בראשו. שקליה דלמא קאכיל כו'. לקמן בדה"ס בד"ה לעולם העתיקו דלא לימרו כו' וכ"ה לפנינו:

דף לח.

גמרא בפומבדיתא כו' כל שאינו נאכל ע"ש מלכים כו'. לקמן (נט) ובפרק החולץ (מ"ו) איתא שאינו עולה כו' וכ"ה ברי"ף ורא"ש ותוס':

תד"ה דגים. אור"י כו' א"כ צ"ל דמיירי בגדולים קצת כו'. ותמהני על הט"ז בסי' קי"ג ס"ק י"ב שהביא זאת בשם רש"ל (והש"ך שם הביא בשם התוס' כנכון) עוד הביא שם בשם הב"י לחלק דאחר המליחה עולין. ובב"י כ' שלמד כן מדברי הרשב"א. בר"ן מבואר להדיא כן ובשם הב"ח הביאו לחלק בין מין שהוא קטן לעולם לאותו שהוא קטן עתה ועתיד להגדל. חילוק זה מוכרח בברכות (מד ב) וכמש"כ רש"י שם ד"ה גילדני. ולי הנ' לחלק בין מבושלין לצלוין והכא מיירי בצלוים כמו שאר"י אם צלאן כו':

תד"ה לעולם. כדתנא בתוספתא וכל נפש החיה כו'. כצ"ל. ודע דבתוספתא ל"מ זה רק בתו"כ ס"פ שמיני איתא כן ע"ש. ועי' ברש"י בפיה"ת (ויקרא ט כג) שכ' מצאתי בברייתא הנוספת על ת"כ שלנו. ואולי גם דרשה זו היה לפני התוס' בהנוספת כו' ולכן קראוה תוספתא:

דף לח:

גמרא דג מליח כו' וריו"ח אסר. עפרש"י. והב"י הביא שהרשב"א בשם הראב"ד והרמב"ן פי' דפלוגתתן בדג מליח גדול שצלאו עובד כוכבים ושהרר"י פסק כריו"ח והביאו הטור. ותמה עליו הפ"ח שהוא נגד הרא"ש שפסק בזה כחזקיה וב"ק. ואשתמיטתיה מש"כ הר"ן דלפי' זה ראוי לפסוק כריו"ח דשמעתתא דרב לעיל דאמר דגים מלוחים קטנים כו' כוותיה שייכא ע"ש. ואולי הפ"ח לטעמיה אזיל שכתב ברמזים סי' כ"ט דלגי' הרא"ש שם בדברי רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים כו' דברי רב מתפרשין בלא צלאן. אבל אינו מוכרח. וגם מד"ר יוסף דאמר אם צלאן משמע דדוקא קטנים דמיירי בהו רב אבל מלוח גדול לא והיינו כריו"ח:

שם אמר חזקי' ל"ש אלא שדרכן כו'. עיין בר"ן בשם הראב"ד דזה דמי לב' רוקין א' טמא כו' דתולין כו' וגבינות מדמה לרוק אחד ספק טמא כו' ע"ש. וכוונתו על מ"ו דפ"ד דטהרות ע"ש. ואנכי תמה דהתם א' טמא היינו שהוא מסתם רוקין כדפי' הרמב"ם והר"ש והוה ס"ס וכ"כ הרמב"ם בחבורו בפי"ח מהל' אה"ט ה"ה ושתיק ליה הראב"ד. אבל אם אחד ודאי טמא פשיטא דשורפין עליהם אה"ת כמו שרץ וצפרדע ברה"י ע"ש רפ"ה ובר"ש ואדרבה זה נקרא איקבע איסורא לענין אשם תלוי משא"כ ברוק אחד דנקרא לא איקבע איסורא (כריתות יח) והכי ה"ל לחלק דבגבינות הוא ספיקא דאורייתא משא"כ

הכא דהוא ספק סתם יינם דאינו אלא מדרבנן דיין שנתנסך לא הוה מזבין ליה כמש"כ בעצמו לעיל (דף שלט) בשם הרמב"ן. אך לפ"ז יקשה מדוע ר"ח דאמר טעמא דגבינות מפני שמעמידין אותה בחומץ. וכן ר"נ דאמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה. נשארו שם בקושיא (לה ב) דתיתסר בהנאה. הלא לר"ח אינו אלא ספק סתם יינם. וכן ר"נ אימא דס"ל יש קנין לעובד כוכבים בא"י והוה כח"ל וקי"ל ספק ערלה בח"ל מותר או דיסבור כשמואל בקדושין (לח ב) דערלה בח"ל הל' מדינה:

רש"י ד"ה ב"ק שרי. הואיל ובליע כו'. לכאורה הנל"פ הטעם משום דראוי לגומעה חיה (עי' תוס' יבמות מו ד"ה ריו"ח) ונ"ל דדחקו קושיית התוס' מברייתא דלקמן ולפירושו י"ל דהברייתא מיירי בקלופה:

רש"י ד"ה וספות. כמו שומרי הסף. יותר ה"ל להביא מן הדם אשר בסף:

גמרא משכב כו' וחטים ושעורים וקמח וקלי ופול כו'. כצ"ל:

דף לט.

רש"י ד"ה חמרא. דקי"ל כו' כל שיש ביבשה יש בים כו'. כצ"ל:

תד"ה התם. וי"ל דהתם כיון דנפלט היין מן הקנקנים הוה כמו בעין כו'. כצ"ל ותיבות בשל ישראל נ"ל למחוק עי' לעיל (לב) בתד"ה והא:

תד"ה אגב. וי"מ כו' וקפלוט כו'. והא דשרינן לעיל קפלוטות שלהם י"ל מפני שמתבשלים עם מים עי' רמ"א סי' צ"ה סוף סעיף ב':

גמרא והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו. נ"ל דע"י פי' בשבילו כמו הוא לוקט ובנו מוכר ע"י (שביעית פ"ז מ"ג) דפי' הרע"ב בשבילו. ולכן גם גבי תפילין יל"פ כן. והא דמייתו התוס' במנחות (לו) ראיה מזה דתפילין דראש א"צ לקשור בכל יום הוא לפי גירסתם קושרת לו תפילין בזרוע כמו שהעתיקו שם (וכ"ה הרא"ש בהל"ק ובחולין פ"א סי"ב) ודלא כמו שהוגה בש"ס החדשים על ידו:

תד"ה אמר רב. אבל חמפ"ג אינו אלא תערובות. מש"כ המהרש"א בזה אישתמיטתי' שקדמהו הר"ן:

דף לט:

גמרא ושמואל כו' מח"ג כו'. מה ששינה שמואל הסדר מסידרא דרב. נ"ל משום דמח"ג הוא סימן ניכר שהיא תיבה המשמשת בלשון כמו מחוי ליה במחוג (חגיגה ה ב) ובמקרא ובמחוגה יתארהו (ישעיה מד):

רש"י ד"ה פת למאי ניחוש לה כו'. ל"ג לה. כצ"ל:

רש"י ד"ה סלקונדרי. נחתומין שברומי. ובר"ן החשובין שברומי:
תד"ה פת למאי ניחוש. דלמה יקשה זה על פת כו'. נראה דר"ל כיון דאיצטריך למיהב טעמא משמע משום דלכאורה יקשה ע"ז:
תד"ה ימ"ח. קשה לר"י למה הוצרך לשנות כאן גבינה. לכאורה י"ל משום דחששא דחלב טמא בגבינה היא רחוקה קצת וכמו שהקשו התוס' שם וה"א דכולי האי לא חששו דלמא החנווני קנה מעובד כוכבים והוא עירב בה חלב טמא קמ"ל:
בא"ד ובתוספתא כו' חתיכת דגים. וכ"ה גירסת הרי"ף והרא"ש:
רש"י (במשנה) **ד"ה וזיתי. ונעצרין מאליהן ונעשין כעין גלוסקא. מגולגלין כמו ביצה מגולגלת כו'**. כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף:
תד"ה תנינא. וי"ל דרואהו ל"ד כו'. וכוונת התנינא הוא דל"ת דחלב שלהם נאסר משום חתנות כמו שמנם ועי"ל דמדתני וישראל רואהו משמע דרואה את העובד כוכבים לבד ואע"פ שאינו רואה את החלב ושמעינן מינה דל"ח לגילוי וכמש"כ התוס' לקמן וזהו התנינא:

דף מ.

גמרא פתוחות כולן מותרות. עי' פרש"י והר"ן כתב לדעת הרמב"ם דהטעם הוא דכמאן דמערבי בהדדי דמיין. והב"י הוסיף דאדם עשוי ליקח מזו וליתן בזו. ולשון הש"כ ליקח מזו ומזו ונראה דר"ל ומערבן יחד. ול"נ כוונת הר"ן ע"ד ששנינו בפ"ג דמע"ש מי"ב עד שלא גפן תורם מא' על הכל כו' וע"ש בפי' הרמב"ם. וציר דגים טמאים מדרבנן כמש"כ הרא"ש והר"ן הלכך הקילו בו:
שם מתלתא קראי שמ"ל. בערוך ערך קר הט"ו גורס קיראי ופי' אדונים כמו סך קירי לעיל (יא ב) [וזה נעלם מסה"ד באות שי"ן] :
שם תרוייהו מטילי ביצים כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה ביצת השרץ. ונ"מ דאם ריקמה וניקבה מטמא כו'. צ"ע דבחולין פריך עלה ומסקינן לענין דאם ריקמה ואכלה כו' ע"ש:
תד"ה אמרת. לא ביש לי דאמרת כו'. כצ"ל:

דף מ:

גמרא ת"ר החגבין כו' ומן הספינה מותרין. התוס' בחולין (סו) ד"ה במאי העתיקו וכן הבאין מן הסלולה. וע"כ ט"ס הוא דבמשנה איתא דמן הסלולה אסורין:
שם וכן יין תפוחים כו' ומן ההפתק ומן הספינה מותרין. כצ"ל וכ"ה בתוספתא וברי"ף:

שם וכן לכהן כו' ומן ההפתק ומן הספינה מותר. כצ"ל וכ"מ בר"ן בפי' המשנה:
רש"י ד"ה לקרטין. בכלי. הס"ד ואח"כ מה"ד **דלמא**:
רש"י ד"ה דרפי. מול"ש. הס"ד ואח"כ מה"ד **וגרעינתו**. ודלא כהגהת הב"ח:
רש"י ד"ה קפריסין וקפלוטות כו'. כצ"ל:
גמרא במקומו של ר"מ היו עובדין אותן כו'. כצ"ל:
תד"ה רשב"ג. ובפ' אם לא הביא תניא כו':
בא"ד הא לא שהה כגון שנשרף. בשבת (קלו) איתא שנפל מן הגג. ועי' בגיטין (עג) והגרי"פ הגיה שנטרף. עי' ב"ק (יא ב) פרש"י ור"ת על בכור שנטרף:
תד"ה ובאנדרטי. ומפרש נמי בעומדין עפ"מ דחשיבי טפי משמע אבל כו'. כצ"ל:
בא"ד ולשון מצא משמע בשוק או בשדה. והא ל"ל דחיישינן שמא עמדו מקודם עפה"מ. משום דא"כ הוי כעין ס"ס שמא לא עמדו ואת"ל עמדו אימא לא עבדום. ואע"ג דחד שמא הוא עי' כתובות (ט) תד"ה ואב"א. הכא הקילו בזה וכמ"ק לשון ובעומדין דעתה הן עומדין:

דף מא.

תד"ה אמר רבה. ול"א בהו ר"מ אלא משום דגזר אטו מקומו. כצ"ל:
בא"ד פי' ומותרין בכ"מ בכרכים כו'. כצ"ל בל"ו:
תד"ה אמר שמואל. דכיון דאי ידעינן כו' דודאי אמרינן אילו כו'. כצ"ל:
בא"ד ואיכא למימר שהיד והרגל לא היו נעבדין כו'. כצ"ל:
בסה"ד כמו שפירשתי הטעם כו'. כצ"ל:

דף מא:

רש"י ד"ה כדי שתהא בהמתו. אבל כו' אפי' מאכל בהמה חייב במעשר דהא כו' בדמאי תנינן לה. ואף בדמאי אמרינן בחולין (ז ב) דאם לקחן מתחלה לאדם ונמלך לבהמה חייב:
תד"ה והא שברים. וא"ת כו' וי"ל כו'. ולעד"נ לפ' דבשלמא אי דוקא צורות תנן והטעם דתלינן דביטלום ולכך שיברום. להכי תבנ"י כו' אסורין דאמרי' דאילו שברום בכוונה לא הוו משיירי בהו אבר שלם חשוב כזה. אע"ג דאם חזינן דבטלוה אפי' פחסה מהני. מ"מ מספיקא לא תלינן בכה"ג. (ונ"ל עוד דלפ"ז יהיה הפי' במתניתין דאם מצא בתוך השברים תבנ"י כו' הוי כל השברים שעמהם אסורין דמוכח דשלא בכוונה שברום) אבל אי נשתברה מאליה מותר מטעם דאיהי נפשה לא אצלה כו' אפי' נשאר תבנ"י כו' ג"כ לישתרי:

תד"ה ומכניסה. או בשדה ואין דעתו להביאו לבית נקבע הוא למעשר כו'. ל"י מאין להם ד"ז ולכאורה ל"מ כן בב"מ (פח ב) דמתיב שם מהא דאיזהו גרנן כו' מ"ל משיפקסו אפי' בשדה. ומהא דמשתגמר מלאכתן כו' מ"ל הכנסתן אפילו בשדה. וכן הא דמקשה שם לעיל מפועל הא לוקח חייב. לישני להו דכולהו מיירי בשאין דעתו להביאו לבית. וא"ל דכוונתם דמדרבנן חייב. יקשה מיהא מהא דפריך מאיזהו גרנן כו' ע"ש בתוס'. ונראה דיכוונו להא דתנן בפ"א דמעשרות מ"ה איזהו גרנן כו' במד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו כו' ועמש"כ בסוגיא דב"מ שם:

דף מב.

גמרא וחיפה בהן דרכים וטרטיאות. אולי צ"ל וסרטיאות מלשון סרטיא (שבת ו) ע"ש בפרש"י ולקמן (מג) או דצ"ל סטרטאות כדלקמן (נ) ועי' ערוך ערך אסטרט:
שם איתיבי' עובד כוכבים ששיפה כו' וישראל כו' אמאי כו' שנשתברה מאליה ה"נ כדרבא. ומשמע דמיירי באשירה עי' לקמן בס"פ ומזה תמיהני על התוס' בפסחים (כז ב) ד"ה חוץ שתמהו על הא דאיתא שם דאפר אשרה אסור דליהוי כמו שנשתברה מאליה. די"ל דהתם מיירי ששרפה ישראל ע"ש בגמרא ובסוף תמורה [שוב מצאתי שקדמני בזה הש"ך ביו"ד סי' קמ"ב ס"ק ב'] :
תד"ה ספק. וא"ת כו' ומ"ש משברי צורות (כצ"ל וכן בסמוך) כו' מטעם ס"ס. ר"ל דה"נ איכא ס"ס שמא לא עבדום ושמא יבטלנה כשימצאנה חתוכה כדמסקי לקמן (ופי' הב"ח בהגהותיו תמוה) ומש"כ מהר"ם ל"י כו' פשוט דאם אין צד היתר אלא אם שברה עובד כוכבים איך נקרא ספק היתר הרגיל שהכריחו לעיל בד"ה וא"ס מוציא מידי ודאי:

דף מב:

רש"י ד"ה ור' אבהו (בסה"ד). וסיפא דאפרוחין כו' וה"ה להקדש וקסבר אין מעילה בגידולין. תמוה דאפי' יש מעילה בגידולין אפרוחין לא מיקרו גידולין כדמוכח בסוגיא דב"ב (עט) ע"ש:

דף מג.

רש"י ד"ה זוטו. וכן עושה בכ"י. ובב"מ (כ ב) כ' פעמים ביום:
תד"ה אכסדרה. שהאולם היה פרוץ במלואו כו'. עי' ר"ה (כד) בתד"ה אכסדרה ובמש"כ שם:

דף מג:

רש"י ד"ה דאחרים. עובד כוכבים. כצ"ל:
תד"ה והא ר"ג. וא"ת כו' ולכך עשאה ר"ג. משמע דאפי' לעשות מותר באינה בולטת. וכ"מ מהא דחותמה בולט מותר לחתום ואע"פ שעושה צורה שוקעת. אם לא שנעמידנה באותן צורות שמותר לעשותן מה"ת כגון דרקון ואינן אסורות רק משום חשדא ועי' בר"ן:
תד"ה שעל. דסדינין ומטפחות חד הוא. הן בכלים פכ"ד מי"ג איתא ג' סדינין כו' ובמשנה הסמוכה ג' מטפחות כו' וכן שם בפכ"ח מ"ה כר שעשאו סדין כו' כסת שעשאו מטפחת. וכן בישעיה ג' חשיב מטפחות וסדינים. ולא יגרעו מיורות וקומקמו' כו' אע"ג דחדא תשמישא נינהו חשבם בפרט:
במשנה שנאמר כו'. צ"ל ונאמר וכ"ה לקמן (מח ב):

דף מד.

גמרא אמרו לו מש"ר נחל קדרון כו'. כצ"ל:
שם ה"ה אומר וישרפו באש. כצ"ל והוא בד"ה (א יד):
רש"י ד"ה ה"ה אומר. שהמים בודקין כו' והורגין אותן כו'. ר"ל שהמים הורגין אותן ע"ש בפירושו:
רש"י ד"ה עטרת מלכם. כדכתיב מלכם שקוץ עמונים. כ"נ דצ"ל והוא שם בפסוק ה':
רש"י ד"ה היכי מצי מנח. והלא ככר ששים מנה הוא כו'. כ"נ דצ"ל:
רש"י ד"ה מקום יש. והיא היתה נוחה בחצי רחבו. כצ"ל:
תד"ה מפליא. ובב"ר ס"פ תולדות נח. כצ"ל:
תד"ה והלא. ביעור המפלצת בנחל קדרון. כצ"ל:

דף מד:

רש"י ד"ה והיכי עביד. דאהדר ליה במרחץ אין משיבין במרחץ. כצ"ל והס"ד. ומה"ד **אסור לאומרן כו'. שאע"פ שאינם בלה"ק כו'.** כצ"ל:
רש"י ד"ה גנובה. כלומר דחהו בקש. כצ"ל:
רש"י ד"ה כבטובת אחרים. הוה אסור. הס"ד. ומה"ד **כל הני. ואני אומר כו'**:
תד"ה תנא (בסה"ד). השיבו תשובות משנתנו. כצ"ל:
תד"ה נהנין. אנן קאווקי כו' אלא הנאת עצמן שאני. כצ"ל:
בסה"ד גבאים של עובדי כוכבים כו'. כצ"ל וכ"ה בראש לקמן בפ' רי"ש:

דף מה.

רש"י ד"ה ריה"ג (בסופו). דכתיב ואשיריהם תגדעון. בדיוק הביא האי קרא דתגדעון ולא דתשרפון שהביא בדר"ע משום דלר"ש בגמ' הוסיף ריה"ג אילן שנטעו ולבסוף עבדו וזה יליף מן דתגדעון כדאיתא בגמרא לריב"י. אבל מה ששינה להביא בדר"ע קרא דתשרפון ל"י כוונתו עי' בתוס' סד"ה ת"ק ולקמן ר"ד מ"ו:

רש"י ד"ה אר"ע. ומיעוטא דהרים כו' ממעטינן ממשמעותא כו'. ולקמן ע"ב בד"ה לכדר"ע לא כתב כן:

תד"ה אלהיהם. ועוד קשה כו' דאפי' כי הוי רחוק כו' הא קאמר בפירוש דלשם הר כו'. כצ"ל:

תד"ה ת"ק. ה"נ כו' אע"ג דאיכא חדא לטיבותא שהם מחוברים. כצ"ל:

תד"ה וריה"ג. וא"ת כו' תנא בתרא לטפויי אתי. ולעד"נ דהכא ריה"ג התירא קאמר וי"ל אדרבה דלטפויי בהתירא קאתי:

דף מה:

רש"י ד"ה הנח. עד שתרדוף ותכלה העובדי כו'. כצ"ל:

דף מו.

גמרא כי הא דאר"י אמר שמואל ישראל כו'. לקמן (נג ב) הגי' אר"י אמר רב:

רש"י ד"ה להכי כתיב. דאע"ג דאתי מדינא מהצד השוה כו'. כצ"ל:

דף מו:

גמרא ותני עלה ר' אליעזר אוסר. כצ"ל ביו"ד:

רש"י ד"ה דתנן השיב ר"ע. משום דרישא דמילתא כו'. כצ"ל וכן העתיקו המהרש"א:

תד"ה כל האסורין. וגבי שינוי כו' תנן גזל פרה מעוברת וילדה אינו משלם אלא דמי הפרה כו'. כצ"ל. והוא כשיטת הרא"ש שם דגם הפרה עצמה נקנית לגזלן. אבל שיטת רש"י וכפי שהבינו הנ"י שם דהפרה חוזרת בעינה להנגזל וכ"ה דעת הרמב"ם כמו שהביא הש"ג שם:

דף מז.

גמרא דקא נבעי מארעיה. כצ"ל:

רש"י ד"ה אשירה. וביטלה כו' נוטל מה שהחליף כו'. תמוה דלשון ביטול משמע דמיירי בשל עובד כוכבים דמהני בה ביטול וכגון שנטעו מתחלה לכך וביטול היינו קירסום וזירוד כו' דתנן בס"פ וכ"נ שפי' התוס'. אבל מה שפרש"י נוטל מה שהחליף אין זה ביטול ואפי' בדישראל מהני דפי' נוטל כו' הוא שישרף כדפי' בעצמו לקמן. ועוד העיקר מעולם לא נאסר ולא נדחה והחליפין לעולם אסורין:

רש"י ד"ה לחצוצרות. דקי"ל בהחליל דהשיר מעכב אה"ק. שם לא נזכר מזה רק בערכין (יא) איתא דר"מ ס"ל כן וחכמים פליגי עליה וס"ל דא"מ. ולכן לישניה דקי"ל אינו מדוייק [ועמש"כ בתענית (כז) ישוב לדבריו] . וכן הר"ן כתב למ"ד עיקר שירה בכלי ושירה מעכבת קרבן לא תיבעי:

תד"ה אשירה. ומוקי לה ואפי' אשחור מעי"ט כו'. לישנא דואפי' אינו מדוייק דאדרבה זה דוקא מפני שהוא דיחוי מעיקרו. אבל אשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה לא. ואפשר לדחוק דר"ל דאפי' תימא דמיירי באשחור מעי"ט כדמסיק התם מכל מקום תפשוט מיניה מיהא דדיחוי דמעיקרא כי הכא כו' לא הוי דיחוי:

תד"ה היינו. שהרי נשתנה ע"י טוייה. אולי משום דבצביעה פליג ר"ש בר"פ הגוזל קמא וס"ל דלא הוה שינוי לכן מאנו בפרש"י:

תד"ה קרניה. דבשלמא ההיא דקנים כו' י"ל שהוא שופר כו'. כצ"ל בל"ו:

בא"ד וי"ל כו' והכא בחצוצרות של לוים כו' תדע כו' ואיך זה יכול להיות והכתיב כו'. ולע"ד הנ' לפמש"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' כה"מ ה"ה בימי המועדות כולם ובר"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות כו' שנאמר וביום כו'. א"כ ע"כ מאי דאיתא בסוף תמיד דבכ"י היו תוקעין ב' כהנים בחצוצרות בעת השיר וכן בפרק החליל א"פ מכ"א תקיעות במקדש כו' תשע לתמיד של שחר וכן הביא הרמב"ם בפ"ו מהל' תומו"ס. אינן אלא כמו שהלוים היו מנגנין בשאר כלי שיר. וא"כ נוכל לומר דלחצוצרות אלו כוונה הגמרא כאן. דעל פירושם ק"ק מפ"ב דערכין דלא חשיב שופרות וגם שם מ"ו א"פ מי"ב לוים כו' ע"ש בתוי"ט ולמה לא תקנו כנגד חצוצרות אילו היו בלוים. אבל דעת הרמב"ם נראה דחוק בהא דבכ"י לא היו החצוצרות חובה [וכ"מ בר"ה (כ"ט) דחצוצרות אלו היו חיוב לכהנים בכ"י מקרא דותקעתם גו'. דאיתא שם והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעות דכה"ש דכתיב ותקעתם גו'] ונ"ל עיקר דמתניתין אתיא כר"נ דדריש בספרי וביום שמחתכם אלו תמידין וע"ש במפרש ז"א ונראה דזהו דעת התוס' ג"כ. אולם נ"ל עוד דלפי מאי דאמרי בר"ה (כז) דבגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר ופי' הר"ן דהיינו בשעת מלחמה דכתיב והרעותם בחצוצרות משמע דכוותיה במקדש דהיינו בשעת הקרבן דכתיב נמי

ותקעתם בחצוצרות היו ג"כ שופרות. א"כ יל"פ דאל שופר זה כוונה הגמרא וע"ד שפי' התוס' ההיא דקנים:

בא"ד ורי"ה מפרש כו' בשל משה דוקא קאמר כו'. ור"ל אבל מצוה דוביום שמחתכם כו' ותקעתם בחצוצרות לדורות הוא אפי' בשל קרן. ובזה נתיישב יפה המנהג שמסיימין במוסף ר"ה בסוף השופרות בפסוק זה כי נכלל ביה אף שופר והרא"ש והר"ן נדחקו בו:

תד"ה ל"צ. דאילו יוצאין כו' הא תניא (כצ"ל) כו' וא"כ כו' ואינן נאסרין. צ"ע דלכאורה זה דומה למאי דמסקינן בנדרים (מב) דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו:

דף מז:

גמרא דגדר ליה בהיזמי והינגי. וכ"ה ברי"ף והרע"ב שכ' שממלא המקום קוצים וכ"ה לשון הרמב"ם בחבורו פ"ח ה"ה והטוש"ע בר"ס קמ"ג צ"ל שגי' אחרת היה לפניהם והתוי"ט ל"ד שהעתיק לשון הגמ' כפי הגי' שלפנינו על לשון הרע"ב ולא העיר ועי' בהגהות הטור שם:

רש"י ד"ה אבניו. לפי שאין ברירה. ומסיק התוי"ט דאע"ג דקי"ל דבדרבנן יש ברירה וטומאת אשירה דרבנן היא דמשום חומרת אשירה אמרו דא"ב ונ"ל דכן ג"כ דעת התוס' לקמן (סד ב) ד"ה תנ"ה ע"ש היטב דאל"כ דלמא שאני נשתתפו דיש לו חלק מן הדין. אבל ירושה דאינה אלא מדרבנן כדאיתא בקדושין שם אמרינן ברירה וסברת התוי"ט איתא בגמרא לקמן (נב א) משום חומרא דעבודת כוכבים שויא רבנן כטומאה דאורייתא כו' ע"ש והתו"ח הביא בשם הרמב"ם בחבורו דאמרינן גם הכא ברירה משום דרבנן היא ול"ד כלל. א) דהרמב"ם כתב כן לענין הנאה והיא דאורייתא כמש"כ לקמן (נג ב) בס"ד ע"ש. ב) דהרמב"ם לא כתב מטעם ברירה אלא כתב סתם מחצה שלו מותר בהנאה וי"ל דמיירי במכיר או במוכר חלקו בכ"מ שהוא כמ"ש הר"ן וכ"נ שהבינוהו הכ"מ והלח"מ ע"ש:

רש"י ד"ה נדה. דכתיב וכל כו' אשר תשב עליו כו'. טעם זה תמוה דהתם דוקא במיוחדים למושב (ומטעם מדרס ונעשה אה"ט משא"כ אדם הנושאה אינו אלא ראשון כשפירש) ושאר כלים אינם מתטמאין כלל במושבה דלא שייך משא בכלים אלא באדם כדאיתא בפ"ה דזבים והביא זאת בעצמו בשבת (פג ב) ע"ש ועי' בהגהות הב"ח:

תד"ה אבניו. ואפי' כו' כגון כו' של ישראל או כו'. צ"ע מסוגיא דשבת ר"פ ר"ע ע"ש דלרבנן לכ"ע אינה מטמאה לאברים ולר"ע אליבא דר"א שם ג"כ א"מ ולרבה מיבעיא לן שם ומשמע שם דאפי' בהדיוט יכול להחזירה נמי א"מ וע"ש (פג ב) תד"ה אשירה וד"ה כי. וראיתי להרמב"ם בפ"ו מהל' אה"ט ה"ה שכתב דמשמשי אשירה אפי' קצץ מהם

כזית מטמא וזו חומריהם יותר מאשירה עצמה ובית אשירה עצמו אבניו כו' מטמאין בכזית ככל המשמשין נראה שהרגיש בזה והבליע ישובו במתק לשונו אשר נתן לבית דין משמשין ואולי מפני שהוא משמש א"ע. ודע כי בכ"מ נשמט מוצאו של דין אבני בית כו' שמטמאין והוא ערוך במשנה שלפנינו שוב מצאתי להמאור בשבת שם שהקשה זאת ומחלק בין אשירה שהיא בתבנית ברי' שיש לה אברים ובין בית ע"ש:

רש"י ד"ה נוטל מה שחדש. הכא בטיל כו' וההוא חדוש שנטל אסור כו'. כצ"ל:

תד"ה בית. הא גבי תפילין אמרי' צר ביה ולא אזמניה. ר"ל הא אם אזמניה נמי אסור ולא בעינן שיעשנו מתחלה לכך אבל ל"י מדוע לא הביאו מרישא דמילתא שם האי סודרא דתפילין דאזמניה כו' צר ביה תפילין אסור כו' ע"ש וע' בסנהדרין (מח) בתד"ה נתנו:

דף מח.

גמרא וכ"ת הא לא מתרצינן הכי. כצ"ל:

דף מח:

במשנה לא ישב בצלה כו'. הר"ן דייק מזה דלעבור מותר ולכאורה י"ל דמשום סיפא דאם ישב טהור נקט ישיבה:

רש"י ד"ה תחתיה. שמאהיל עליו האילן. כצ"ל:

תד"ה לא ישב. א"נ חומרא דאשירה שאני. לפ"ז לא א"ש כ"כ קושיית הש"ס פשיטא:

דף מט.

גמרא אימר דשמעת כו' באשירה מי מקילי. מה שהקשה הרש"א (בתד"ה הא רבנן) דמהך דעצים דר"א אוסר זוז"ג ע"כ אית לן למימר כאביי בההיא דשאור תמוה כיון דהשתא קיימינן לחלק בין אשירה לשאר איסורים. ועי' בהגהת הב"ח ובמהר"ם:

תד"ה שאם (הב'). וי"ל דערלה שאסורה בהנאה כו' אבל באיסור אכילה כו'. לכאורה קשה דהא גם טבל ותרומה אסורים בהנאה של כילוי עי' שבת (כו) ובתד"ה אין מדליקין וי"ל דאינו אסור אלא אם מכלה עתה בהנאתו ובזרען כבר כלה האיסור:

דף מט:

במשנה ואחרים באחרים. לר"ת שהביאו התוס' לעיל גם הכא ל"ג לה וכ"כ להדיא בזבחים (עב) ד"ה נתערבו:

גמרא א"ד אר"ח א"ל אבא בר ר"ח כו'. לעיל (ל"א) הגי' בר חמא ולקמן (ס' ב) בר חנן. ונראה דצ"ל בכה"מ בשוה:

רש"י ד"ה ונשתרי לך. דהתם תרוייהו ס"ל כרבנן דהכא כו'. מה שהקשה הרש"א הלכתא אהלכתא ע"ש לדידי לק"מ דאנן פסקינן כקולי דתרויהון ועי' במאור ובר"ן באורך:

תד"ה ארג. א"ר יעקב ב"א חגי קשיתא כו'. בירושלמי דערלה פ"ג הגי' א"ר אחא בר יעקב חגי כו'. והוא יותר נכון ור"ל דר' אחא ב"י אומר דלא ר' יעקב ב"א הקשה אלא חגי והוא בעצמו תירץ ג"כ:

בתוי"ט ד"ה הפת. והלכך כו'. אנכי ל"מ טעם בדבריו דמ"מ קשה מדוע לא ינוכה שם הנאת דמי עצים דחולין. ועוד אפה בו אה"פ בחדש לדידן דמותר אם אח"כ הוסק בעצי היתר מחמת זוז"ג ולדבריו עצי היתר הגורמים לא יועילו ועמש"כ שם ב' חלוקים נכונים בס"ד:

דף נ.

רש"י ד"ה תני וד"ה שאין נראות. צ"ל בד"א:

רש"י ד"ה כעין פנים. ואבנים אין עובדין בהם בפנים. כצ"ל:

תד"ה בעינן. ובעבודת כוכבים מהני ביטול כו'. כצ"ל:

דף נ:

גמרא אריב"א איקלע כו'. נראה דצ"ל ואמר בו':

רש"י ד"ה כאן וכאן. כדי שיוציא נופות כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה עד ר"ה. של שביעית. כצ"ל:

רש"י ד"ה שבר. אלמא מידי דחזי לשם כו'. כצ"ל:

בא"ד ואם כו' בזריקת מקל לא מצי למימר כו'. כצ"ל:

דף נא.

גמרא בצואה לחה. עי' בברכות (כה) ובפרש"י דאדרבה יבשה נפרכת ולא הלחה ונראה דהכא ר"ל לחה כעין שיוצא ע"י שלשול:

רש"י ד"ה ואינה נאסרת. דלא כו' אלא מידי דכעין פנים. דקדוק הרש"א עליו בדבור הסמוך ה"ל להקדים כאן ורש"י נראה דשיגרא דלישנא דלעיל (נ סע"א) נקיט וכן דלקמן ועי' בר"ן:

רש"י ד"ה אי מאתך. וסריס מחמת חולי כו'. וכ' הרש"א דסריס אדם הוי מחוסר אבר. ולי צ"ע בביצים עי' בכורות (לט ב) וקדושין (כה):

דף נא:

רש"י ד"ה ל"א כל שעמהן. דאשר רבויא הוא. כן איתא בסוטה (מו ב) ועי' במנחות (מג ב):

תד"ה אפי'. דאי עבודתה בכך אפי' כו'. כצ"ל ומלת כלי למחוק:

דף נב.

רש"י ד"ה חזרו לטומאתן. שברן כדי לטהרן. ונראה דשבירה מהני לטהר אפי' משמשי עבודת כוכבים דישראל. ואף את"ל דאין להם ביטול לאיסורייהו כמו העבודת כוכבים עצמה וכדעת הראב"ד שהביא הר"ן. מ"מ לענין טומאה כיון דאית להו טהרה במקוה טומאה נמי בטלה כדלקמן שפי' התוס' לענין כלי של תקרובת אע"פ שאין לה ביטול לענין איסורא בשום מקום. והגהת הב"ח בזה תמוה:

רש"י ד"ה כיון. בשאר טומאות כו'. כצ"ל בב' וכן בדבור הסמוך:

תד"ה מה. כמו כ"ש דאמרי' שגנזוה. כ"ה במהר"ם אלא שכתב דא"י לשון זה היכן הוא. ואולי יכוונו להא דאיתא בזבחים (פח) סכין מטרפת היה במקדש כו' וגנזוה. וכן לקמן בכלים אשר הזניח אחז איתא שגנזום:

בא"ד אף אשירה כו' פי' ביעור כו'. עי' מהר"ם. ונ"ל עוד ראיה משבת (צ) במשנה מאבני המזבח כו' שמצניעין אותן לגונזן (ועי' פרש"י) ובמשמשי עבודת כוכבים פליגי עליה דר"י שם וע"ש בתוס' (צד) ד"ה את המת אלמא דאין מצוה לגונזם:

תד"ה תבעי. משום דעיקר טומאתן כו' מגבן אינה אלא מדרבנן. תיבת מגבם אינה מדויקת דמדאורייתא אין להם שום טומאה אפי' מתוכן ולשונם בשבת מדוייק היטב. ואולי משום דעל קושיית דלא ליטמאו מגבן דמשני שם כיון כו' שוינהו ככלי מתכות הדר פריך יחזרו לטומאתן ישנה וע"ז משני בטומאה דרבנן לא אחיתו לה טומאה (פי' ישנה) לזה נקטי הכא טומאה דמגבן:

דף נב:

רש"י ד"ה מאי כיון. מדר"ג בר"פ ובשאר טומאה נמי לית ליה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והקדשנום. שחזרו ומשחום בשה"מ. הן בסנהדרין (טז ב) איתא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ע"ש וצ"ע:

רש"י ד"ה מזרחית. שהיו במקצעות העזרה כו'. שם איתא שהיו בבית המוקד:
תד"ה כיון. וגבי כלים לעיל כו'. ר"ל לעיל בסמוך דפריך ותיבעי ליה כלים כו' והציון הוא בשבוש:
תד"ה דינרי. כדאמרי' המלוה כו'. הוא בב"ק (צז ב):

דף נג.

גמרא וקמ"ל כו' אבל עובד כוכבים דנפשיה מבטל. עי' לעיל (מג) בתד"ה ש"מ שהיה לפניהם גירסא אחרת פה. ובהג"א כ' ואפי' למאן דל"ל ברירה הכא י"ב דכל איסורי עבודת כוכבים דרבנן נינהו. וצ"ע דבכ"ד במסכתין מוכח להדיא דדוקא טומאתה אינה אלא מדרבנן אבל איסורה הוא מה"ת וכדמוכח מקראי. שוב ראיתי בשעה"מ הל' גירושין בדיני ברירה שעמד בזה:
רש"י ד"ה א"ר הלל. אבל עובד כוכבים כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה שאני התם. דהאי עובד כוכבים כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה לוה עליה. אפי' מצורף ישראל. עי' לקמן ע"ב תד"ה דאי:
תד"ה או. ומיהו הפשיטותא לא נדחית דלמ"ד בצ"י פליגי אף בצ"י קאמר. כצ"ל ומלת והא למחוק:

דף נג:

רש"י ד"ה ה"ק. דכתיב ל"י בידך כו'. צ"ע דהאי קרא כתיב בעיר הנדחת. וקראי טובא זולתו יש בעבודות כוכבים של כנענים דאסורים בהנאה:
רש"י ד"ה א"ר אלעזר וכו'. כצ"ל בל"י:
תד"ה ובא. פירוש לאותה לבינה עצמה כו'. וישראל איוו לכל אלוהות שהיו בעולם:

דף נד.

תד"ה מתקיף. אדרבה מיניה ילפינן כו' אפי' במצוה קלה. עי' מהרש"א. ול"נ דתיבות אפילו במצוה קלה מקומם לעיל אחר דהא פרהסיא כו' דחייב למסור עצמו:
תד"ה הא בצנעא (בסופו). כשהוא אומר ולא תחללו (כצ"ל) כו' בין לאזהרה בין למיתה. פליג על מה דפשיטא להו ברה"ד דלעיל דכל אונס פטור אפי' בפרהסיא. ונראה דלדעת הסמ"ג לרבא בפרהסיא אפי' בשאר מצות אהדריה לכלליה וחייב על כל מצוה עונש האמור בה (ודלא כמשמעות המהר"ם) ובזה א"ש מה דפריך בשלהי בסו"מ והא אסתר

פרהסיא הואי ולא פריך דעריות הואי כדתמהו התוס'. משום דהא עדיפא דאפי' מיתה חייבת. וע' בר"ן פ' כל שעה:

דף נד:

גמרא עשאן חליפין לעבודת כוכבים אסרן. וכ"מ משינויא דר"פ בחולין ק"מ:
במשנה שאלו את הזקנים כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה איתסרו להו. ול"א ליפרקו וליפקו לחולין. והא דאמרינן לעיל (נב ב) כיון דאישתמיש בהו לגבוה לאו אורח ארעא כו'. היינו שלא ע"י פדיון ועי' בר"ן. אבל קשה כיון דמדאורייתא שרי אף לגבוה כבסוגיא דלעיל לכאורה לית להו פדיון כדאיתא בגמרא דר"פ המנחות והנסכים ועי' מעילה (יט ב) תד"ה מ"ט ובתוס' לעיל ד"ה ברוך:
רש"י ד"ה לא אסרן. כצ"ל:
רש"י ד"ה למעוטי ערלה. אע"ג דאיהו אסור כו' מיהא ההיא כו'. כצ"ל:

דף נה.

רש"י (במשנה) **ד"ה מה שבבור אסור. אם נגע כו'**. והרשב"ם בתוס' פי' מטעם כחו כו'. ולכאורה קשה דתיפוק ליה מטעם סתם יינם כדלעיל (כט ב) בריש המשנה ובתד"ה יין מנלן. ודוחק לומר דמפרשי דקאי על הרישא דלקח ישראל בעוד שהיה בגת דכשיקרא עליו שם יין כבר היה של ישראל. ועוד דהמטהר יינו של עובד כוכבים יצטרך לקנותו בעודן ענבים וזה לא שמענו ועי' לקמן (נו ב) בתד"ה מהו וברש"א ועי' לשון הר"ן שהבאתי לעיל שם דכל שאין בו חשש ניסוך לא מיתסר משום בנותיהן ולשטתו א"ש. ולשון הרמב"ם בפי"א מהל' מ"א ה"ג יין העובד כוכבים שאין אנו יודעים אם נתנסך כו' והוא הנקרא סתם יינם אסור בהנאה. משמע ג"כ דבידוע שלא נתנסך אינו בכלל סתם יינן. אבל שם הוכחתי דשטת רש"י אינו כן דעכ"פ אסור בשתיה. ואולי י"ל כיון דיינן נאסר משום בנותיהן כמו פתן דינו כמוהו דאינו אסור עד שיהא גמרו ע"י עובד כוכבים לעיל (לח ב) ואפי' לדעת הר"ן שהביא הב"י ר"ס קי"ב דבפת של עובד כוכבים לא מהני באפהו ישראל מ"מ היינו דוקא כשהלישה והעריכה היה ע"י עובד כוכבים ע"ש בב"י באורך:

דף נה:

במשנה ישראל כו' ולא בוצרין עמו. בתוי"ט ולפיכך הויין טבולין לתרומה קודם בצירה. תמוה לקרוא מחובר טבול לתרומה. ובפסחים (לג) כגון דאחמיץ במחובר ועמש"כ שם בפרש"י ועיין לקמן (נו) תד"ה שמותר. והל"ל דהוויין טבולין בשעת בצירה קודם דריכה: **תד"ה אבל** (הב'). משום שכבר נגמרה מלאכת העבירה. כ"נ דצ"ל. וכן לשון הרמב"ם בפירוש נשלמה העבירה:

דף נו.

גמרא ת"ש דתניא יין כו'. צ"ל דתנן וכהגהת המהרש"א. ובהגרי"פ ט"ס. והנה מפרש"י כאן משמע דמשיקפה היינו מיד כשצפה אע"פ שלא הסירם. אבל הר"ש פי' משמסיר החרצנים כו' ור"ל שיטול הקפוי (עי' פ"ד דתרומות מי"א) וכ"מ להדיא בב"מ (צב ב) וכ"מ שם דמשישלה פירושו שיסיר השמרים מהחבית מלמעלה. וכ"מ כאן מדמתרץ דמשיקפה דאר"ע בקמייתא היינו משישלה ופרש"י דכאן צ"ע:

שם שאני יי"נ דאחמירו ביה רבנן. כה"ג לקמן (ס"ב ב ע"ב א ע"ג ב):

רש"י ד"ה ואין בוצרין. בשתי תרומות הכ"מ. אמת דדרשה זו איתא בבכורות (לד) לר"א אבל לענין תרומה תלויה ולא לענין טבל דמיירי הכא. וגם שם לא קאי הכי במסקנא:

רש"י ד"ה ש"מ קיפוי דבור. דאי בחבית מה ענינו אצל גת. לכאורה ל"פ דהדיוק הוא דא"ת בחבית הל"ל רבותא טפי דאפי' מן הבור מותר וכ"נ שפי' התוס' ואפשר לכוון גם לשון רש"י לזה:

תד"ה שמותר. וקשיא כו' אלמא כו' וה"נ כו' ולמה לא יעשו בטומאה כו'. הן שם דכבר אירע לה ספק טומאה דליכא תו הפסד כהן להכי שרי אבל הכא איכא הפסד כהן וכ"כ לתרץ בנדה. ואולי לזה כוונו לקמן באכן יש לתרץ והכא לא מקשו אלא על טעם רש"י:

בא"ד ויש שדוחין כו' דכ"ז שהוא קמח א"כ חיוב חלה כלל כו'. וק"ל דהא עד שלא גלגלה משמע דאפי' הטילה כבר את המים. ואז הרי תוכל להפריש החלה כדאיתא רפ"ג דחלה וע"ש בר"ש בשם הירושלמי וא"כ עדיפא עוד מהפרשת מעשר בשבלים:

בא"ד מיהו קשיא כו' שמותר לסייע קודם שתטיל למים כו' ומ"ש מהך דהכא. לכאורה להויש שדוחין שהביאו לעיל אין מכאן קושיא. וכן להאכן יש לתרץ דכיון דאיירי בפירות מוכשרין א"כ תו לא תאכל החלה מפני טומאת ע"ה:

בא"ד ובפרק הנזקין תנן כו' ולפי' ר"ת התם כו'. כ"נ דצ"ל:

בא"ד ולדברי ר"ת נוכל לומר לא בוררין ולא טוחנין כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ואע"פ. כדאמר גבי תבואה כו'. הוא לעיל (מא ב):
בא"ד אבל יין שדרכו להכניס בענבים כו'. קשה דהא הכריחו לעיל דדרך גיתות שלהם היו בשדה:
בסה"ד ואע"פ שהכניסם בפיקס שלהם. כצ"ל:
תד"ה לימא. אלא בסיפא רבותא נקט כו' דבקל יבא לטעות כו' דאין זה רבותא דבהא ודאי אין לטעות כו'. נראה דר"ל דזה שכיח דבשגגה ישתה מן הבור דסמיך ליה. אבל לא דיטעה בדין ללמוד היתר מגע בבור ממגע בגת דהכל יודעים כו':

דף נו:

תד"ה גרגותני. ועוד קשיא לפי מה שפי' במתניתין כו'. הן רבים מתקשים בהבנת קושיא זאת. ונ"ל דכך הוא הצעת דבריהם. דלפי מה שפי' ר"י לעיל דמתניתין תרתי אשמעינן בוהשאר מותר א' דאינו נאסר במגע עובד כוכבים בו בעצמו. והב' דאינו נאסר גם ע"י ניצוק. והרי חזינן הכא דהגרגותני איננו בכלל היתר הב' א"כ משמע דגם בהיתר הא' איננו ודו"ק:
בא"ד דהא דאמרי' לקמן בפ"ב בגוואי כו'. כצ"ל:

דף נז.

גמרא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר כו'. נראה דטעמא דת"ק דלענין איסור הנאה ל"ג גזירה לגזירה דהיינו מגע ביד לכוונת ד"א אטו כוונת מגע ממש ומגע אטו שכשוך (עי' פרש"י ותוס'). אבל לאסור בשתיה משום חומרא די"נ גזרו אפי' ג' גזירות דהיינו אף נגיעה לכוונת ד"א ברגל (דאין ניסוך ברגל כדלעיל) ותנא דמתניתין דנפל לבור כו' ימכר כוותיה אזיל מדתני שם נמי או שהיה מטפיח עפ"י חבית דהיינו בידו כפרש"י וחשיב כנוגע בידו ביין ממש וכדעת הר"ן לקמן (דף שנז ב ד"ו) ד"ה הלכך להוכ"ת כו' שבדבריו ע"ש ועי' בהגהת רמ"א סי' קכד סי"א. ולקמן (ע ב) בעובדא דרביתא ברש"י ותוס' ויתורץ תמיהת התד"ה דאי. ור"ן השוה מדותיו דגוזר ב' גזירות אף לאסור בהנאה להכי ביד אסור. וג' גזירות ל"ג אף לענין שתיה להכי ברגל אמר דמותר דמשמע אפי' בשתיה כמו לישנא דר"ש מתיר דהכוונה אף בשתיה. ור"ש ג"כ השוה מדותיו דל"ג אפי' ב' גזירות אף לענין שתיה וזה מוכרח ג"כ מהיה מטפיח ומתורץ קושית הרר"א בתד"ה אי. ודריכה ברגל חשוב כשכשוך כמ"ש התד"ה אימר ולא הוי אלא ב' גזירות ולהכי ס"ד דלר"נ יאסר אף בהנאה. ודחי אימר כו' משום דלא שייך כ"כ למיגזר בשכשוך דרגל כמ"ש התוס'.

להכי מסיק אלא כו' כר"ש כו' דכיון דל"ג ב' גזירות אפי' במגע ביד אף לענין שתיה כש"כ דל"ג בדריכה דרגל כנ"ל:

שם איתיביה רשב"ח לרב כו' קתני מיהת כו' קטנים לא. ועי' בתוס'. אמנם עדיין ק"ל אי ס"ד דעובד כוכבים גמור ג"כ אינו עושה יי"נ בקטנותו א"כ ל"ל לתנא לאשמעינן ד"ז כאן בעבדים שמלו ול"ט אטו יגרעו מעובד כוכבים גמור:

שם אלא למ"ד טהור מא"ל. נ"ל דהאי ואמרי לה טהור איננו מהברייתא אלא דהגמרא קאמרה די"ג בה טהור וכ"מ מהתוס' ומהפוסקים לקמן. ומזה תדין על ש"מ:

רש"י ד"ה אי משכחנא. דניסוך לא הוי אלא ע"י שכשוך. כ"נ דצ"ל:

תד"ה דאי. תימה כו' וי"ל כו'. לכאורה י"ל דנקט בקנה לומר דאפי' נגיעה ע"י ד"א ל"א אלא ימכר אבל בשתיה אסור:

תד"ה אי (בסופו). וכיון דלא אשכחן דאסר דריכה ברגל כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה תינוק. אבל נפל לבור מוכחא מילתא כו'. ועובדא דהכא צ"ל דלא מוכחא כולי האי ולהכי אסר רב בשתיה ומקשו ליה ר"כ ור"א שפיר מתינוק ועי' לקמן נ"ח ב' תד"ה והא:

תד"ה גדולים. ועי"ל דלישנא דאין עושין משמע בשתיה כו'. קשה מלקמן (נח) והא כו' שכשוך אין עושה יי"נ והתם בהנאה קאמר ואף לגי' התוס' דשם יקשה קצת וי"ל:

דף נז:

רש"י ד"ה וא"ל טהור. דלא שכיחא הוא ול"ג עלייהו. לפ"ז קשה אפי' בבית נמי ולשון הר"ן דתורת ספק טומאה גזרו עלייהו כו':

תד"ה אלא. וא"ת ואמאי כו'. ולעד"נ דעיקר לשון וכן משמעו דבא לאיסור בני השפחות בגדולים דאיתא להדיא כבעלמא. רק משום דמשמעו ג"כ דדמו להדדי ולרב ע"כ ל"ד בקטנים ולשמואל במלו וטבלו. ע"כ מתרץ דלכ"א אשמעינן דדמיין להדדי בדינא דחבריה ודלא כוותיה ובזה מתורץ הוא"ת דבדבור הקודם ודלקמיה. הפוך בה:

דף נח.

גמרא א"ל רבא כו' טרוק כו' דלא ניתו אינשי דניטריד כו'. נראה דרבא לא רצה למימר ליה להדיא שיטרוק בפני ר"ה בריה דר"נ כי כיסופא הוא לסגור דלת בפני ת"ח אורח הבא לקבל פניו לכן השכיל לומר סתמא דלא ניתו אינשי ור"ל יען שיש לי עיון בדבר הלכה וסבר דר"ה כשימצא הדלת סגור יחזור לאחוריו או דשמעיה לא יפתח לו לאשר צוהו סתמא אך שמעיה בלא הבין כוונתו פתח אליו ועל ומתורץ ב' קושיות דתוס':

רש"י ד"ה אקפן נחמני. ולאסור כל יין החבית. לכאורה סותר למה שפי' לקמן בד"ה מאי לאו בהנאה. ולפירוש הרש"א בועוד מאי הוה מותיב כו' לשני ליה כו' שבתוס' זהו קושייתם אבל פירושו דחוק. ול"נ דכוונתם דאף על יין המשוכשך ג"כ ל"ק דכיון שנתערב י"ל דבטיל כפיר"י שהביאו לקמן:

תד"ה איקלע. לכך פיר"י כו' של"נ לשכשך לניסוך אלא לישאל כו'. לכאורה נראה להגיה אלא לידע וכ"ה ברא"ש ובס"א ראיתי הגי' אלא לישראל. ויש להשיא כוונתם לדעת הר"ן דמחלק בכה"ג ע"ש:

בא"ד וה"ג בס"י וה"ג. ר"ל והלכות גדולות וכן ראיתי בה"ג עצמו וכ"ה גירסת הרי"ף. ודלא כהב"ח שמחקו:

דף נח:

גמרא והא קא חזי. כצ"ל בי' וכ"ה ברא"ש ור"ן:

רש"י ד"ה אסור. גזרו רבנן בכחו כו'. פי' בנוגע ע"י קלוח המים שבא מכחו ואף שאין זה מיקרי נגיעה משום לך לך כו' אבל הר"ן לא נתחוור בפירושו וע"ש דאוסר אפי' במקטף קטופי וכ"מ בתוס' לקמן ס"ד ס' בשם ר"מ מקוצי:

תד"ה שמסכו. וה"נ דאמרי' בסמוך כו'. לכאורה נראה דט"ס הוא וצ"ל וא"נ והוא ר"ת ואין נראה:

בא"ד אלמא קנס הוא דקניס להו כו'. נראה משום דרש"י פי' דהמזיגה היא כשנותנים בכוס ולשון צא והכריז על יינם כו' משמע לאסור כל יינם אף מה שבחביות וע"כ משום קנסא:

תד"ה כדכתיב. ההוא מזיגה ביין עצמו. אם ר"ל כמו ששנינו בס"פ הזהב ביין התירו לערב קשה ברך שהוא משביחו ופי' שם הרא"ש דכש"כ רך בקשה הרי סתירה לזה מהא דדרשינן מיניה בסנהדרין (יד ב) ע"ש אם לא דיפרשו כוהי"מ שהביאו שם:

תד"ה כתב. וקרוב הדבר בעיני כו'. כ"נ דצ"ל בו' וכ"מ ממהר"ם:

תד"ה בצר. ומשמע מהכא דח"ל ל"מ במעשר. מה שנדפס בגליון למחוק תיבת דח"ל הוא שבוש:

בא"ד ועוד אמרי' בפ"ק דביצה מוללין כו'. א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אלמא כו' מצינו תרומה בח"ל. אמת דרבא הוא שהורה כן על מעשה דח"ל. אבל הקושיא דא"כ מצינו תרומה כו' פשוט דנוכל לפרשה דקאי על בארץ דד"ז דמוללין לא ישתנה בין ארץ לארץ וכדמוכח ג"כ מקושיא דאביי מברייתא דהמולל כו' ומהתירוץ. ובר"ש

פ"ק דדמאי מ"ג כתב דמשמע קצת משם אבל אינני רואה אפי' משמעות קצת וברא"ש העתיק אושפזיכניה כו' ה"ל כו' דלא מעשרן ול"מ לגירסא זו בשום מקום והוא בעצמו לא העתיק שם כן במקומו:

בא"ד והא דתנן א"ד מתעשרין כו' והכמיהין. הן כמיהין פטורין אפי' מן הודאי ובא"י נמי כדאיתא בר"פ כלל גדול אלא ט"ס הוא וצ"ל והכמון וכ"א בדמאי שם:

בא"ד וא"כ דלמא רשב"ל בהני פירות אסר להו. כ"נ דצ"ל:

בא"ד שלח לי ר' יוסי ברבי. כצ"ל:

בא"ד שהיו או כולם ע"ה. תמוה דזהו עיקר דמאי הנקח מע"ה משום דרובן מעשרין הן ואולי דט"ס הוא וצ"ל כותים:

בא"ד בחג מרביצין עליו מים כו' כדתנן בסוכה. ע"ש (לה ב) ברש"י ותד"ה מפני שמכשירה דמוכח דעל האתרוג לא היו מזלפין מים:

דף נט.

תד"ה כל. א"ב דגים קטנים וארדי כו'. כצ"ל:

דף נט:

גמרא ההוא אתרוגא דנפל כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה דשייפא. כמו השופה יין לחמרים. כ"ה גירסת הרי"ף שם:

תד"ה מהו. אע"ג דלקמן שרינן בזריקה כו'. ר"ל וא"כ היכי הוה ס"ד דרב יימר דר"כ אסר אף בדיעבד. והמהרש"א נראה שהבין בדבריהם דלשון או דלמא ל"ש כן היתה הגי' לפניהם בגמרא. וז"א דזהו לשון התוס' עצמם בביאור דברי הבעיין:

תד"ה אמר ר"א. בעובד כוכבים נמי חשבינן ליה דמי הזיקו. כצ"ל:

תד"ה אר"פ. פי' הקילוח כו'. ולקמן בד"ה מצידיה פי' חוץ מן היין שבעובי הנקב. ובסמוך כ' דלל"ק אתיא בהדיא כר"י רק לל"ב הוצרכו לטעם דחומרא דיי"נ. וצ"ל דהכא אסור הקילוח מטעם ניצוק:

בא"ד אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה לר"פ. תמוה דהלא מתני' ערוכה היא בפ"ב דטבו"י מ"ז. ועמש"כ בחדושי שו"ע או"ח סי' ק"ס:

דף ס.

תד"ה מצידיה. שמן שצף כו' ונגע טבו"י בשמן ל"פ אלא השמן. כצ"ל:

דף ס:

במשנה זה היה מעשה והכשירו. בהגרי"פ דצ"ל בבית שאן ושכ"א בהרא"ש. הן בגמרא לקמן בסה"ע ג"כ איתא בב"ש אלא שהתוי"ט צדד לומר דההיא ברייתא היא ודבמתני' ל"ג בחמתו. ודע שהר"ן העתיק הגמרא ול"ג שם ג"כ בב"ש ודפרכי' מדתנן כו':

גמרא אר"א ב"א ינוחו לו לר"ש ברכות על ראשו. לכאורה לשון זה לא נופל אלא על אדם חי ויהיה מכאן ראיה לפירוש הא' שברש"י קדושין (דף עב רע"ב) וע"ש בתוס' ושם ויהיה ע"כ ג' ראב"א:

רש"י (בגמרא) **ד"ה זה היה מעשה. דקתני רישא כו'**. וכן התוס' דייקי מרישא אבל הגמרא לא דייקא אלא מסיפא. ונראה משום דרישא יל"פ דמחל לו לגמרי החוב:

רש"י ד"ה כל שבזב. לא איירי ר"א בהסיט כו' אדם הנוגע בזב כו' בין בקנה טמא. תמוה דהא אפי' אדם הנוגע בזב אינו מטמא אדם בחבורין כדאיתא ברפ"ה דזבים כש"כ כלים שא"מ אפילו כלים. ועוד דקנה אינו בר קבולי טומאה הוא דהוא פשוטי כ"ע. ודוחק לומר דיכוון על קנה דשבת (קכג ב) במשנה או לקנים דפי"ז כלים מט"ז. ועי' בר"ן שהעתיק לשונו בסגנון נכון:

תד"ה כל שבזב. וגם אם ישב על החבית כו' ובזב טמא. ר"ל בכה"ג כגון שישב על משכב ומושב אבל על חבית דהיא של חרס אף אם יחדה לישיבה אינה מתטמאה במושבו כדאיתא בשבת (פד א) ובמגע א"מ מגבה אם לא שהיה בתוכה מו"מ שהן מתטמאין אפי' תחת אבן מסמא ע"ש בדף (פב ב) בתד"ה באבן:

דף סא.

רש"י ד"ה אבל אם רוצה. דסבר אי חזו לא מפסידנא כו'. הלשון תמוה דודאי יפסיד מלמכור יינו וכדאיתא בתוס'. ולשון הרע"ב בזה מכוון יותר:

דף סב.

גמרא מ"ט שכרו אסור כו'. לכאורה קשה דנימא טעמא משום דרוצה בקיומו וכדמשמע לקמן (סג ב) דאי לאו למעוטי תיפלה הוה אסור מט"ז. וי"ל דמשום זה אין לאסור שכרו בדיעבד אלא מטעם קנס וכדמסיק והיינו מפני דעבר על איסור דרוצה בקיומו וזהו ג"כ הכוונה שם כיון דרוצה בקיומו אסור ר"ל מטעם קנס. שוב מצאתי סמוכים לזה בהר"ן ע"ש:

שם [**ואלא דקדוש שכרן בקדושת שביעית כו' והתנן האומר לפועל הילך דינר זה ולקוט לי ירק היום שכרו מותר**. ק"ל מהא דביצה (כ) ההוא כו' הבו לי' ד' מאה זוזי לפלוני ולינסב ברתי אר"פ ד' מאה שקיל וברתי' כו' אי בעי לא נסיב ע"ש וה"נ נאמר דהדינר קנה ואי בעי לא לקיט וי"ל דלפי מה שבאר הרי"ף בפרק מי שמת הטעם בהא דביצה דהוי כמו ב' מתנות וכן הרמב"ם בפי"א מהל' זכייה ואחריהם הטוש"ע בסי' רנ"ג א"ש וזה עדיף מתנאי שכתב הש"ך שם סקט"ז אלא דהוה כמו שא"ל הילך דינר בשכר לקיטה] :

תד"ה מ"ט. כי מעתה היה יודע שיין נסך כו'. כצ"ל:

תד"ה והתנן. וה"נ גבי שביעית כו'. נ"ל דר"ל דמאי דתני גבה שכרו מותר יל"פ היינו לאחרים דוקא וא"כ מאי פריך מינה. ומש"כ כדאמר בפר"י נ"ל דרוצים להביא ראיה דיל"פ מותר היינו לאחרים דוקא דמצינו שם בחליפי חליפין דעבודת כוכבים דח"א מותרין ולהמחליף ודאי אסור דכיון דחליפין אסורים מה"ת הוויין כשאר אה"נ דאסורין למוכר עצמו ונכון בעז"ה והמפרשים הניחו דבריהם בצ"ע:

תד"ה לקוט. י"ל דל"ח מוכר דיד פועל כיד בעה"ב דמי. לא מפיהן אנו חיין כי כן איתא להדיא שם (י) ועי' ג"כ שם (קיח):

תד"ה נמצא. וא"ת תיקשי רישא לסיפא כו'. עמש"כ שם ישוב פשוט בס"ד ונשמט שם ועל ידו פי' בשבילו כדפי' הרע"ב ועמש"כ לעיל (לט):

דף סב:

גמרא מי אמרי' כיון דאיסוריה חמור. כצ"ל כבפרש"י:

תד"ה העלה (בסופו). לכנל"פ כו' היינו להיות מעות בקדושת מעשר ביד הלוקח כמו כו' מי שיש לו סלע של שביעית כו'. דבריהם מגומגמים בעיני הסתומות באין הבנה ה' יאיר עיני [ועמש"כ בב"מ נ"ג בתד"ה והן נ"כ] :

תד"ה ולקברינהו. פרק שני דתמורה. היה כתוב בר"ת פ"ב והכונה בפ' בתרא:

בא"ד ושער נזיר וכו' דקברי כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה יזפי. כדתניא בתוספתא כו'. גם במשנה פ"ט מ"ח איתא להא ע"ש:

דף סג.

גמרא ותיפשוט מדר' אלעזר. כצ"ל בל"י וכמו שהגיה הגרי"פ לעיל וכן כולם:

רש"י ד"ה בטלה סתם. דקנייה ליה. ר"ל להטלה וא"צ להגהת הגרי"פ:

תד"ה או. ואע"פ שאין אתנן חל על המוקדשין כו'. הוא בתמורה (ל ב'):

תד"ה **והא. ול"ד כו' נתנה לסיטון מעל כו'**. לכאורה לפמש"כ בב"מ (מג א) בד"ה "מאי ועוי"ל דלריו"ח כו' לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות כו' והוי שואל כו'" א"ש בפשיטות וע"ע בדבריהם שם (כט) ד"ה והוי:

בא"ד דכיון דמעל מה"ת כו'. דברי מהר"ם בזה אינם מחוורין ואולי כוונתם דאף דנתן השי"ת כח לחכמים לעשות תקנות לפי הזמן ז"א אלא לתקנת בנ"א אבל לא לתקנת גבוה וכדאיתא בקדושין רשות הגבוה בכסף כו':

תד"ה ואין. ומסיק תרגמא רב חסדא בחנוני כו'. כצ"ל:

בא"ד ולא קנין גמור שיוכל להקדישו ומעתה שקונה כו'. כ"נ דצ"ל:

בא"ד (ע"ב) ואע"פ שבמשיכתן כו' אלא לזכות לעצמן כו' להקנות לעצמן רק כו'. כצ"ל:

בא"ד שהקדים כו' לזכות לו בעצמו כשיתנם לפועלים. כצ"ל:

דף סג:

רש"י ד"ה ולא משום מעשר. ונמצא זה מאכילן. כצ"ל:

רש"י ד"ה מי לא מישתעבידי. דקא שרית להו לדבר"י כו'. לכאורה אי הוה מקשה אדידהו לא הוה צריך לאקדומי הא דרבא דהא אינהו בעצמם הוו יזפי. ולפמש"כ התוס' דבני ביתו הוו יזפי והוא היה פורע א"ש:

רש"י ד"ה מדין ערב. מההוא דינא כו'. כצ"ל:

תד"ה תני. דאינו אלא שלוחו של חנוני. לכאורה כיון דאשלד"ע הוא עושה איסור כשמאכילם שביעית אחר הביעור:

תד"ה אין (הא'). פי' המקשה ס"ל דחלה בזה"ז דאורייתא. אינני רואה הכרח לזה:

דף סד.

גמרא אם משבאו לרשות הגר אסור. עמש"כ לקמן (עא א):

תד"ה ר"ע. וא"ת כו' אבל הכא אין כאן מעשה כו' וי"ל כו' דודאי אם אינו עוקר אינו עובר כיון כו'. הט"א במגילה (י"ג ב) בד"ה ועל הכלאים הניח דבריהם בקושיא ע"ש:

תד"ה ודלמא. והשתא ליכא למיתלי כו'. כצ"ל:

דף סד:

גמרא שמן מי קא הוי נסך. כצ"ל ומלת יין למחוק וכן ברש"י ליתא:

שם רשבג"א יינו יי"נ. כצ"ל וכ"ה בר"ן ובכ"מ פי"א מהל' מ"א הל"ז:

תד"ה **תנ"ה. דה"א דבדין הוא מטעם ברירה**. עמש"כ בקדושין שם ע"ד:

תד"ה אין (בסופו). ועוד בש"ס הלך אחרי המיקל כו'. תמוה דהא קי"ל כרבים אף בד"ס וכדמשמע לעיל (ז) והכא הרי ת"ק דנחשב כרבים פליג על תרוייהו לישני דרשב"ג ואמר דיינו כשמנו וכ"פ הפוסקים והרמב"ם שם. ונ"ל דמזה יהיה ראיה להש"ך בחו"מ סי' קע"א סק"ט בדעת התוס' לפסוק כרשב"ג אף בברייתא הגם דמה שהביא מדבריהם מפ' א"נ תמוה דשם נאמרו דבריו ג"כ במשנה (סט ב) מ"מ מזלי' חזי:

דף סה.

תד"ה מאונא. שמא מקצת חילו הלכו כו'. כצ"ל:

דף סה:

במשנה כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין. וכ"ה בתוס' כאן אבל לקמן (סו ב) העתיקו וכן:
רש"י (בסה"ע). לשון מצטרו זיקי. הוא לעיל (ל) וכאן ברה"ע דלא ניצטרו זיקי:
תד"ה כי (בסופו). שאינו יי"נ עד שיגע. כצ"ל וכ"נ ממהר"ם:
תד"ה ה"ג. עי' כה"ד. ול"נ ראיה דל"ג לה דהא בגמרא מסיק דאסורות סתם דרישא היינו בנו"ט. וא"כ מדוע בנפל ע"ג תאנים תני מפורש בנו"ט וברישא מיסתם לה סתומי. ובפרט לאביי דמוקי לה בחמרא עתיקא דניכר הטעם. ול"ל משום דבתאנים יש חילוק בין לחים ליבשים ויכוון במה שאמר אם יש בהם בנו"ט ר"ל טעם טוב ולאפוקי יבשים א"כ אין מהצורך לומר חסורי מחסרא:
תד"ה הרי (בסופו). ואע"פ שהצעה נמי גזרו כו' שמא תיכרך נימא ע"ב מ"מ הכא ל"ג. דאין רגיל ליכרך כל כך. כ"כ בפסחים. ובנדה כ' דהטעם הוא דגזרי אטו העלאה ומרדעת שאין דרך להעלותה שרי וכ"כ הר"ש בפ"ט דכלאים מ"ב והר"ן בספ"ק דביצה ומהם לקח הגר"א ז"ל בשנ"א בכלאים שם:
תד"ה אבל. שהעומדין (ר"ל אותן שעומדין בחייהן שלא מתו) יש להם כו' שאינם חשובין כולי האי (כצ"ל וכ"מ בהגב"ח) והוא אינו יכול לעשות (ר"ל המת שעומד בתחיה עתה לא יוכל לעשות) הציצית מיד כשיקום ולכן אין כאן עבירה רק משום לועג כו':

דף סו.

רש"י ד"ה וכל מב"מ במשהו. לקמן פסקינן כו'. עי' מהרש"א והגב"ח והגרי"פ. ולפלא בעיני על השליטים הללו שלא העלו על זכרונם פרש"י לקמן (סט) ד"ה ה"ג וכן כל איסור שבתורה שכ' דמב"מ במשהו ע"ש. שוב ראיתי להר"ן בפלוגתת רו"ש וריו"ח ור"ל דלקמן

(עג ב) שכ' בסופו בשם רש"י גבי עכברא בשיכרא דפסק דמב"מ בטל בס' וזה אישתמיט ג"כ מן המגיהים והמפרשים:

תד"ה תבלין. וקשה כו' ולישנא דמתני' משמע. כצ"ל:

בא"ד גבי יש אוכל כו' וח"ע ד' חטאות. כצ"ל:

בא"ד כגון פלפל דכלאים. אם כוונתם על כלאים דהרכבה הלא מותרין הם אף באכילה רמב"ם פ"א מהל' כלאים ה"ז ועי' בתוס' ב"ב צ"ד ד"ה סאה. (ולכן לקמן (עד) ד"ה הא שחשבו באה"נ כלאים וכה"כ נ"ל למחוק חד דאה"נ אינו אלא בכה"כ בלבד) ואם יכוונו על פלפל דכה"כ וכמש"כ ג"כ רש"י לקמן (עד) על אגוזי פרך ורימוני בדן אם של כה"כ הן וכן הרע"ב בפ"ב דערלה מ"ד ובפי"ז דכלים מ"ה. הלא מיני אילנות אינן כלאים בכרם רמב"ם שם פ"ה הל"ו וכדאיתא להדיא בעירובין (לד ב) ובברכות (לו) גבי צלף. ועי' תוס' סוכה (לה) בסד"ה ללמדך. ואין לומר שכוונתם שהרכיב ענף של פלפלין או של רמון בגפן של כה"כ. דזה ג"כ שרי מטעם זוז"ג כדלעיל (ר"ד מט) ובתוס' שם. וכן הט"א בר"ה (ט ב) מוקי לה להיא דהמרכיב דתניא התם דמונין ג"ש מהרכבה. בהרכיב באילן של אשירה ע"ש ואפ"ה בכלות שני ערלה שרי. ודע שבר"ש ליתא דכלאים: ומש"כ עוד ופלפל דתרומה וכ"א ברש"י לכאורה תמוה דהא פלפלין אין מיטמאין ט"א כדאיתא בנדה (נא ב) וממילא פטורין גם ממעשרות כדאיתא שם (זה י"ל במה שכתבתי בס"ד בטבו"י פ"א מ"ה ע"ש. ואזלי דבריהם בכאן לסתמא דמתניתין דשם) ובחולין (ו') ד"ה אינו כתבו דכל התבלין פטורין מהמעשר. ולכאורה זה תמוה מאד דבפ"ב דערלה מט"ו תנן תבלין של תרומה. ובפ"י דזבחים מ"ז ותבלי תרומה ובגמרא דפסחים (מד) הנח לתרומת תבלין דרבנן ולקמן (ר"ד סט) ודילמא כתבלין של תרומה (אך מדבריהם שם משמע דל"ג של תרומה) ובתוספתא פ"א דמע"ש תבשיל כו' שתבלו בתבלין של מע"ש וכן איתא בירושלמי שם פ"ב הביאו הר"ש שם במ"א. ועי' בתוס' יומא (פא ב):

דף סו:

תד"ה אביי. לפי שהריח נכנס בגופו ומזיקו. כצ"ל וכ"ה במהרש"א וכ"ה הב"ח וכ"ה בתוס' הסמוך לקמן:

תד"ה רבא. ולענין ריחא דהתם דהלכה כרב כו'. כצ"ל:

בא"ד אם השמנונית האיסור על המרדה כו' מיהו כשאינה ב"י מותר כו'. משמע דאפי' איסור בעין הטוח ע"פ הכלי נפגם כשאינו ב"י וכבר הביא הר"ן דעה זו בסוף מכלתין ע"ש. וגדולה מזה משמע מלשון רש"י לקמן (סז ב) ד"ה לאו נטל"פ הוא דאפי' תבשיל

בעין העומד בקדירה נפגם בלינה. אך לקמן (ר"ד סט) כתבו דשמנונית דאיסור הנדבק בדופני הסכין כו' הוי לשבח אף כשאינו ב"י:
בא"ד וי"ל משום דל"ד דריחא דהתם כו'. כצ"ל:
תד"ה אמר. דתנן תנור כו'. כצ"ל:

דף סז.

גמרא נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם ואסור. עי' בפי' הרע"ב שכולל בזה ג"כ קדירה שאינה ב"י. ותמה עליו התוי"ט דמה ענין זה למשביח ולבסוף פוגם כו'. ול"נ דהרע"ב כוון למש"כ התוס' בסוף מכלתין בד"ה מכאן ואילך ע"ש ותבין:
רש"י ד"ה לא שיאמרו. לא שיוכלו לתלות פגם כו'. כ"נ דצ"ל:
רש"י ד"ה כל שטעמו וממשו. אבל אם אין בכדי אכ"פ כו' כזית איסור הואיל ושוהה באכילתו יותר כו'. כצ"ל:
תד"ה אריו"ח. ועוד דהאוכל בב"ח אוכל ממשו של איסור כו' אלא צ"ל כגון חלב נימוח כו'. נראה דהחילוק הוא דחלב נבלע כמו שהוא בברייתו ולא נשתנה הלכך נקרא ממשו. אבל חלב שנימוח ואיננו על תבנית ברייתו לכן נקרא ולא ממשו. אך מש"כ כדאמר פ' כה"ב ל"י מקומו אייהו:
בא"ד והוא היתר מכלל איסור בזה כו'. כצ"ל בב' ולא נצטרך להגהת הב"ח הארוכה:
בא"ד כי כן רגיל התלמוד גבי מילה שאינה אלא ביום מביום השמיני כו'. כצ"ל ע"ש בפ' ר"א דמילה בתוס':
בא"ד וכן ראיית הנגעים ביום. כצ"ל. עי' מו"ק (ח) תד"ה נפקא ליה:
בא"ד כדאמר רבא פג"ה (צז ב) דהוי בס'. כצ"ל:

דף סז:

תד"ה מכלל (בסופו). כדפרשינן לעיל. הוא בדף ל"ח ב ד"ה אי:
תד"ה ואידך. והיכי קאמר התם לרבנן כו'. כצ"ל בל"ו:
בא"ד ילפינן מיהא כיוצא בו כו'. כצ"ל ולמחוק הד':
בא"ד והר"ר יקר כו' היינו דוקא כשהאיסור בעין אבל לא ע"י תערובת כו'. הן כבר צווחו עליו מסוגיא דשבועות (כא ב) דפשיט דר"ע ל"ל דר"ש מהא דנזיר ששרה פתו ביין כו' ואס"ד בעלמא כר"ש ס"ל ל"ל לצרף ע"ש. ולעד"נ ליישב דהגמרא סמיך על התוספתא שהביאו התוס' בסוכה (ו) ע"ש דמבואר להדיא דבשתיה בעין נמי בעי ר"ע כזית וכהנה רבות בש"ס ועמש"כ ביבמות (קיד ב) בס"ד:

בא"ד דדיחוי הרר"י א"כ דודאי אי טעם כעיקר יליף מגיעולי כו'. כצ"ל:
בא"ד משום דבלא צירוף נמי איכא כל שהוא. כצ"ל:
בא"ד ותדע כו' למכות ככזית לרבנן. כצ"ל בכ':
בא"ד שיאכל כל כך מן ההיתר הבלוע איסור עד שיאכל כזית כו'. כצ"ל:

דף סח.

רש"י ד"ה וראוי לחמע. של תרומה. נ"ל למחוק וכן ליתא בר"ש וברע"ב:

דף סח:

תד"ה ר"ש. ותירץ ר"ת כו' היינו מתניתין דהתם (ר"ל דבמעילה גופה) דאמרינן נמי כו'. כצ"ל ותיבות דמס' ערלה למחוק:
בא"ד וההיא דמייתי הכא לאו היינו מתני' דמעילה אלא היינו מתני' דמס' ערלה דמיירי בתערובות כו'. כצ"ל. ועי' בר"ש רפ"ב דערלה ותמצא כן. ומשמע דהיה הגי' לפניהם בערלה אסורין ומצטרפין כמו במ"י שם גבי תבלין וכדאייתא הגמרא לעיל (סו) וע"ש בתוס'. וגם מדברי ר"א שם בסיפא מצטרפין בנו"ט אבל לא לאסור מוכח דאיירי בתערובות כנ"ל נכון. ובזה תפול ההגהה דעה"ג דלהתוס' הגי' דתניא וכן מה שהעיר הגרי"פ ע"ד:
בא"ד דכיון דאיכא מאתים דהיתר נגד ערלה לחוד ונגד כה"כ לחוד מותר אע"ג דליכא מאתים נגד כולם. כצ"ל:
בא"ד דהיינו דוקא באיסור בעיניה. כצ"ל:

דף סט.

רש"י ד"ה ה"ג. וכן כל איסור שבתורה. עי' מש"כ לעיל ס"ו בס"ד:
תד"ה סבר. תימה כו' בדבר לח בטל בס'. לכאורה מוכח בפ"ב מ"ו וז' ובש"מ דאין חילוק בין לח ליבש רק בין מינו לשא"מ. במינו בעי ק' ושלב"מ בנו"ט דהוא ס':
בא"ד לכך לא ילפינן מיניה שרצים כו'. כצ"ל:
תד"ה כתבלין. כצ"ל בכ':
במשנה עובד כוכבים שהיה מעביר ע"י כדי יין כו'. הרא"ש בשם הרמב"ן כ' דלא מיירי בפתוחות לגמרי דודאי יש לחוש דלמא נגע ע"ש. והתוי"ט לקמן מ"ז ד"ה המערה תמה דתיפוק ליה משום נדנוד כו' ע"ש. וא"כ תימא כלל. דבכלי רחב אינו נאסר מפני נדנוד דרך הילוכו. עי' בט"ז סי' קכ"ה סקי"ג ובש"ך סקי"ט:

רש"י ד"ה סתומות מותרות. וסתמא כרבן שמעון מדל"ק שישתום. כצ"ל וכ"ה בר"ן וברש"י שם:
תד"ה מ"ש. כדתנן אם הניחו כו'. כצ"ל:

דף סט:

תד"ה היה. וכן בסיפא כו' כדי שיפתח ויגוף ותיגוב כו'. כצ"ל ובמהרש"א ט"ס:
תד"ה מ"ט. ע"ש ברזא כו' אותו בה. כצ"ל:
בא"ד מדקאמר דוקא משום שייכא כו'. כצ"ל:
בא"ד או שכח היאך חתמו כו'. לכאורה למה יגרע זה מלא הלך כלל לראותו. ואולי זהו הריעותא דאם היה החותם מכוון כמו שעשאו ודאי היה נזכר בראותו אותו עתה לומר שהוא הוא שעשאו וכן יעיד הנסיון:
בא"ד ומיהו אין נכון כו' דאז ודאי אינו מותר כו'. כצ"ל:
בא"ד ולתת חשוק כו' סביב השולים במקום כו'. כצ"ל וכ"ה לעיל (לא ב) בדבריהם:
בא"ד מיהו אין לאסור ג"ז בדיעבד. נראה למחוק כ"ז מכאן ולהציגם לקמן אחר או שיחזור:

דף ע.

רש"י ד"ה יצרא דיי"נ. דלא שבקי לה לנסוכי. כ"ה לשון הר"ן:

דף ע:

גמרא כי אתא ר"ד אמר עובדא הוה קמי' דר"א כו'. ר"ל דכי אתא מא"י ספר דכי האי עובדא הוה קמיה דר"א בא"י ושרי אך ל"י טעמא אי כו'. והתוס' משמע דגרסי ארחב"א כו' קמיה דריו"ח אך בב"ב (נה ב) מוכח להדיא בדבריהם כגי' שלפנינו:
שם א"ר יצחק בן (כ"ה ברי"ף ורא"ש) אלעזר כי אתא ר"ד אמר עובדא כו'. כ"ה ברא"ש ובגי' זו יובנו דברי רש"י בד"ה יין:
שם ואמרי לא מסרה כו'. כצ"ל וכ"ה ברי"ף ורא"ש:
תד"ה ההיא. דגם הגדולים. כצ"ל:

דף עא.

במשנה משנכנסה לרשותן אסור. לכאורה ה"נ הטעם כדלקמן (בע"ב) בגמרא דמיתחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל וכפרש"י שם ומהרא"ש ל"מ כן:

רש"י (במשנה) **ד"ה מותר לומר לו. ותניא לעיל כו'**. נראה דמפרש תן לנו את דמיה היינו שימכרנה ויתן להם את הדמים. ומה שמדמהו הר"ן לאומר המתן כו' דאוסר שם. לפמש"כ התוס' שם לק"מ וע"ש בר"ן:

תד"ה הא. אבל אינו מצוה לו כו'. כצ"ל:

במשנה פסק עד שלא מדד דמיו מותרין. עתוי"ט שדעת הרמב"ם בשמדד בכליו של עובד כוכבים דמיו אסורין מפני תערובות עכבת יין שבכליו ושהראב"ד השיגו דהא קי"ל כרשב"ג. ובד"ה אסור קיים דעתו בדברי הר"ן בהא דמשפך דמתניתין דלקמן שכ' דאפי' לרשב"ג אינו אלא במפרש כו' ע"ש ותמה על הראב"ד והכ"מ. ודבריו אינן אלא דברי תימה. דבמדד בכליו של עובד כוכבים שיש בהם עכבת יין של העובד כוכבים לא קנה הישראל מעולם ההוא יין ולא בא ברשותו כלל והרי נשאר בידו של עובד כוכבים כשהיה ואינו מוכר לו אלא יינו שמודד ועדיף יותר ממפרש:

דף עא:

גמרא ת"ש דארחב"א אריו"ח ב"נ כו' ומסיק אלא ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה. הן לפמש"כ התוס' לעיל בד"ה רב אשי. ע"כ גם הוא מודה דלריו"ח משיכה בעובד כוכבים קונה ואיהו לא אמר אלא לרשב"ל. וא"כ מאי מקשה ומדייק ליה ממילתא דריו"ח ועי' בב"מ ובבכורות שהתוס' הרגישו בזה ועמש"כ שם בב"מ:

רש"י ד"ה עכבת יין. ומקמי דנימטי כו' מיתסר בההיא כו'. כצ"ל:

תד"ה ש"מ. וא"ת כו' ליקטפי קטופי כו'. לכאורה מ"מ ראש העליון שעדיין לא הגיע לאויר הכלי מיתסר בניצוק:

תד"ה הב"ע. תימה כו'. נראה דתמיהתם אזלא לשטת ר"ח לקמן (עג) ד"ה יין. וכוונת תירוצם דרב סבר גם בשאר איסורין מב"מ במשהו:

תד"ה ואי ס"ד (הא'). וי"ל דבין מקשה דהכא ובין מקשה דהתם כו'. כצ"ל:

בא"ד ומ"ט דמקשה לומר דבעינן תרתי. כצ"ל:

תד"ה ואי ס"ד (הב'). וקשה דהא ישראל נמי לא קנה כו'. אנכי תמה דגם גבי ישראל לא מתחייב עד שעשה מעשה קנין כדמוכח בסוגיא דכתובות (לא ב) ובב"ב (פו א) גבי הגונב כיס כו' היה מגרר ויוצא כו' דאי לא עביד משיכה דקני בה לא מתחייב בגניבה. ולכן עובד כוכבים נמי אי משיכה לא קניא גביה לא יתחייב ועל תירוצם קשה משם דהא התם חיסרו ואפ"ה אי לא הוי משיכה דקני בה בעלמא לא הוי מתחייב:

בא"ד וגם ממון העובד כוכבים לא נתרבה כו'. כצ"ל:

דף עב.

גמרא אפי' תרי מגו תלתא. כצ"ל בל"י:
רש"י ד"ה והא לא פסק. דסבר כו' ירבה עליו בדמים. הלשון תמוה דמי ישמע לו להרבות בדמים. ודוחק לומר דיעשה קנוניא עם הלוקח ואח"כ יחזיר לו את המותר על דמיה. ויותר ה"ל לפרש דאולי ימצא לוקח שיתן לו יותר ממה דקמא רוצה לתת:
רש"י ד"ה משך. ומשכם חבירו כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה פירקן. קנייה ליה רשותו כמשיכה. כצ"ל בכ':
רש"י ד"ה קטפרס. תל גבוה זקוף. וכ"ה בר"ש. אבל ברע"ב ליתא תיבת זקוף ונכון:
רש"י ד"ה אינו חבור. ונגע טמא במשקה טופח. כצ"ל וכ"ה בר"ש וברע"ב:

דף עב:

גמרא תני ר"ח שפחסתו צלוחיתו. לעיל (נו ב):
שם לא פחסתו צלוחיתו תפשוט לך דאסור ניצוק תיבעי. לכאורה נראה דר"ל ע"ד דאמרי' לעיל (סג) דר"א גופיה קמב"ל מאי מיפשט כו' ע"ש והיינו דמספקא לן בדר"ח גופיה אי ניצוק פשיטא ליה דא"ח או דמספקא ליה. אבל זה ודאי מוכח דלא פשיטא ליה דניצוק חבור דא"כ לאשמעינן רבותא טפי דאפי' ניצוק ממש אוסר. ור"ה משמע דודאי קאמר ניצוק חבור עיין בר"ן וצ"ע:
רש"י ד"ה תני ר"ח. להך מתניתין כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה ושדית ליה. שמא תניחו כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה קנישקנין. שכ"ז שזה מוצץ וזה מוצץ אין כו'. כצ"ל וכ"ה בר"ן וברש"י שם:
תד"ה א"ל ר"ח. מ"מ הא ר"ש דבתרא הוא טפי. עיין עירובין (מ א) תד"ה אדעתא וצ"ע. ואולי דט"ס הוא וצ"ל דגדול הוא טפי וכמש"כ התוס' שם ויתיישב בזה ג"כ קושיית המע"מ אות ח'. אך גם במרדכי איתא דבתרא הוא:
בא"ד אלמא גבי גישתא כו' אלא ע"י מציצה ואין סופו להתערב מאליו כו' ה"ה נמי קנישקנין. לכאורה ל"ד כלל אהדדי דגישתא אע"ג דתחלת יציאת היין בא ע"י מציצה מ"מ אח"כ סופו לירד כולו מאליו כפרש"י וכ"כ התוס' לעיל (נט ב) בד"ה אמר ר"פ והוה כמו המערה מכלי לכלי דתחלתו הוא ע"י אדם. משא"כ קנישקנין דרק בשעה שהוא מוצץ עולה וכשיפסוק מלמצוץ הוא פוסק ג"כ מלעלות וכדמשמע נמי מהא דאסור אם קדם ופסק עובד כוכבים:

תד"ה א"ל רבא. אא"כ ישראל אחר שמסייע הרבה (ר"ל לאפוקי נער קטן וכדמסיק) עמו. ור"ל דיהיה עוד ישראל אחד דהיינו ב' ישראלים ועובד כוכבים אחד דאז אם יעמוד א' ישאר הב' עם העובד כוכבים:

דף עג.

תד"ה א"ד. תימה כו'. עי' ב"י סי' קכ"ד:
בא"ד י"ל דקמ"ל כו' בזה"ז משום שמחה. אולי צ"ל תענוג עי' שבת שם:
רש"י ד"ה מצא מין א"מ. לבסוף כו'. תיבה זו אין לה ביאור וברי"ן ליתא וע"ש:

דף עג:

גמרא ת"כ דרו"ש. ק"ק כיון דפלוגתא דתנאי היא ר"י ורבנן מאי שייך ת"כ הלא הברייתא ע"כ כר"י אתיא ואי משום דסתמה הברייתא כר"י יותר ה"ל להביא מסתם מתניתין דספ"ז דשביעית לפי פי' הרמב"ם והרע"ב ע"ש אלא שאנכי תמה על פירושם דמדוע לא נאמר דזה"כ דשם לא אתא לאתויי רק טבל וי"נ כמו דזה"כ דהכא לא אתא אלא לטבל:
תד"ה טבל. אבל אי ליכא בעיר כו' כיון שיש לו טורח והוצאה כו'. ק"ק הא קי"ל דהתורם משלו על של חבירו א"צ דעת בעה"ב (יו"ד של"א ס"ל) א"כ יכול לתרום משלו אך גם בזה הרי לו הפסד שיפריש משלו ואין לומר יפריש חטה א'. דהלא מדרבנן יש לה שיעור ועי' בר"ן. מש"כ מהר"ם כאן כבר קדמהו הר"ן:

דף עד.

רש"י ד"ה תרתי. ומשליך א' כו' והשאר נותן לכלבו. עי' בראי"ש:
רש"י ד"ה אגוזי פרך. או של כה"כ הן. עמש"כ ע"ד בזה לעיל (סו א):
רש"י ד"ה חבית בחבית. דשקיל דמי חדא ושדי בנהרא. כ"נ דצ"ל ונראה דהכא אזיל בשטת הרמב"ם בפט"ז מהל' מ"א הלכ"ט וכמש"כ הכ"מ שם בדעתו דרשב"ג ודר"א לעיל (בספ"ג) חדא היא ותרוייהו אהדדי שייכן אבל שם לעיל לא פירש כן:
תד"ה הא. שהרי ערלה וכלאים וכה"כ אה"נ כו'. עמש"כ לעיל (סו) דנ"ל למחוק מדבריהם תיבת וכלאים:
תד"ה למעוטי. וא"כ פליגי כו' להה"א דפג"ה כו'. והתוי"ט הוסיף גם פרוטות דסוף מעילה ותמוה דהרי הקדש אה"נ הוא ומטבע חשוב כמש"כ התוס' שם (והוא עצמו בשם הכ"מ) וכ"מ כאן בס"ד שהקשה מדוע לא חשיב ההיא דמעילה וג"ז ל"ק דהא תנא ליה התם כמו דמתרץ הש"ס על הא דאגוזי כו':

דף עד:

רש"י ד"ה דלא מצווחת. שלא תפסיד כו' ונמצא צווח עלי. לכאורה הנל"פ דהזהירו שיטהרנו כהלכה שלא יצווחו רבנן דבי מדרשא עליו ששלח איש שא"י להורות כנכון ואולי דא"כ הל"ל עלה (וכדגרסי' בעירובין) פי' על ההוראה אם תהיה שלא כהלכה:
תד"ה דרש. וכן פי' (כצ"ל) בסדר כו'. כי שקיל מדורא עלייהו כו'. נראה דצ"ל מדודא בד' כי"ס שהבאתי בפסחים (ל ב) ועמש"כ שם בס"ד:

דף עה.

גמרא היינו ת"ק. עי' בתוס' בנדה שם:
שם הא בתקופת ניסן ותשרי כו'. ועפרש"י וק"ל דתקופה היא ג' חדשים ומשמע דבכל התקופה קאמר מדל"ק והא בשאר יומי והלא סוף תקופת ניסן הלילה קצרה מאד וכמו כן היום בסוף תקופת תשרי ובסוף תקופת תמוז אדרבה הלילה מתארכת וכן היום בסוף תקופת טבת. ואולי אגב דאמר תקופת ניסן ותשרי (ור"ל ביום התחלת התקופה לבד) אמר נמי תקופת תמוז וטבת ול"ד אלא ה"ה שאר ימה"ש:
שם אמר רב יהודה הני כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה גורני. מסורגת כמצודה. כצ"ל בכ':
רש"י ד"ה מדיחן. ומתניתא קתני דבעי ניגוב כו'. כצ"ל ור"ל ברייתא דהגת והמחץ דלעיל וכ"ה בתוס' נדה ועי' לשון הרא"ש כאן:
רש"י ד"ה רודפין. כצ"ל:

דף עה:

גמרא זוזא דסרבלא. בב"מ (קטז) וש"מ הגי' זוגא וכ"ה בריי"ף כאן:
שם מנא דמרדה. גי' הריי"ף דמרמרא:
שם קוניא פליגי בה ר"א ורבינא כו' וה"ל כסופו. צ"ע דזה נגד מה שאמרו בפסחים בפ' כ"צ בכהת"כ כו' והל' כרבינא לקולא כו' [ועי' לעיל (לג ב) תד"ה והלכתא] :
שם ת"ר כו' דברים שלא נשתמש בהם מטבילן כו'. עי' מהרש"א ועמש"כ בספ"ג דברכות:
רש"י ד"ה זוזא. חדשים דלא בלעי. כצ"ל:

דף עו.

גמרא א"ר ס"ס כי פליט איסורא קא פליט. ור"א משני בסוף הסוגיא בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה הן ר"א (כפי מש"כ הר"ן בשם הרמב"ן בפרק כל שעה ע"ש) ע"כ ס"ל דמריקה ושטיפה המה קודם שנעשה נותר וכדעת הרמב"ם (עי' תוי"ט פי"א דזבחים מ"ז ד"ה וחכמים) ולכן לא חל שם נותר על מעט הבליעה הנשארת אחר מו"ש (ע"ש בר"ן) (ורבה) [ורבא] ס"ל כדעת התוס' (עתוי"ט) שם דמו"ש הם לאחר שנעשה נותר (וכ"מ דעתם כאן בד"ה ב"י עיין בראי"ש) להכי פריך שפיר כיון שכבר חל עליו שם נותר איך תפקע אח"כ אפי' מהמועט הנשאר אחר מו"ש ולכן משני דכ"י ויום נעשה גיעול לחבירו ור"ל בעוד שלא נעשה נותר וכסברת ר"א ודע דלתירוצא דאביי לכאורה קשה אטו דיני הגעלה משמיע לן במתניתין דזבחים והרי ר"ש סובר שם דקק"ל א"ט מריקה ושטיפה והגעלה ע"כ מיהא בעי וכדאמרי' בגמרא שם (צו ב) ואפ"ה לא תני לה שם. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דלאביי כלי שאין לו תוך לא הצריך הכתוב מו"ש עמש"כ שם (פח א) וזה אשמעינן במתניתין דהשפוד והאסכלה לפי שאין להם תוך מגעילן (ר"ל אחר הליבון) ודיו:

שם א"ה ליתנינהו לתרוייהו בחדא כו'. כ"נ דצ"ל:

שם דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי הדדי קא שלים זמנייהו. ל"ד דשלמים דאתמול שלים זמנייהו בסוף היום וחטאת דהיום לא יושלם זמנה עד למחר בבוקר מה"ת ועד חצי הלילה מדרבנן אלא דר"ל דגם השלמים עדיין לא נעשו נותר בעת בישול החטאת:

רש"י ד"ה אי. יגיד עליו ריעו איבעי כו'. כצ"ל:

דף עו:

תד"ה אמר דקאמר התם אהא דקאמר הסכין כו'. כצ"ל: